

Biz bazar iqtisadiyyatını vergi yolu ilə tənzimləməliyik.

Heydər ƏLİYEV

Vergilər

№ 48 (738) ■ 10 dekabr 2014

www.vergiler.az

Qiyməti: 40 qəp.

Xalqımızın əbədiyaşarlıq simvolu!

Tarixən zamanın nəbzini tutmağı, hadisələrə obyektiv qiymət verməyi, siyasi potensialını düzgün dəyərləndirməyi bacaran liderlər cəmiyyətdəki prosesləri düzgün istiqamətləndirməyə nail olurlar, təmsil etdikləri xalqları zamanın sərt fırtınalarından, çətin sınaqlarından üzüağ çıxarırlar, milli xilaskara çevrilirlər.

Hər bir xalqın əsrlər boyu zənginləşən dövlətçilik ənənələrinin vahid sistem halına gəlməsi uzunmüddətli təkamül prosesinin nəticəsidir. Yeni yaranmış ictimai-siyasi formasiyalarda isə məhz tarixi məsuliyyəti üzərinə götürən xarizmatik liderlər xalqın daim arzusunda olduğu azadlıq, müstəqillik və milli dövlətçilik kimi müqəddəs idealların gerçəkləşməsində həlledici rol oynayır, bununla da özlərinə əbədiyaşarlıq hüququ qazanırlar. Tanrı belə şəxsiyyətlərə həm də xilaskarlıq missiyası verir - zamanın ən sərt sınaqlarından çıxmış bu insanlar müəyyən mərhələdə məsuliyyəti öz üzərlərinə götürərək, bütün bir millətin tarixən yaşatdığı azadlıq, müstəqillik ideyalarını gerçək həyatda reallaşdırmağa nail olurlar. Belə şəxsiyyətlərdən biri də ümummilli liderimiz Heydər Əliyevdir. XX-XXI əsrlərin qovuşduğu otuz ildən artıq bir müddətdə Azərbaycan dövlətçiliyinin taleyi məhz bu dahi və uzaqgörən şəxsiyyətə - Heydər Əliyevlə bağlı olmuşdur.

1969-cu ildə Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişindən etibarən respublikamızın həyatında geniş vüsət alan ictimai-siyasi proseslər və iqtisadi islahatlar müsbətə doğru radikal dəyişikliklərə təkan vermişdir. Qısa müddətdə iqtisadiyyat sahəsində nailiyyətlər əldə olunmuş, mədəniyyətin yüksəlişi və milli-mənəvi dəyərlərin dirçəlişi istiqamətində mühüm addımlar atılmışdır. O illərdə Heydər Əliyev idarəetmə fəlsəfəsinin başlıca ideya istiqamətini milli özünüdərkən güclənməsinə imkan verən sürətli inkişaf strategiyası təşkil etmişdir. Ulu öndərin 1969-1982-ci illərdə gördüyü işlər sonralar milli dövlətçilik ideyasını hərkətverici qüvvəyə çevirərək, cəmiyyətin bu ideya ətrafında səfərbər olmasına şərait yaratdı.

Heydər Əliyevin idarəçilik istedadı, tükənməz enerjisi və misilsiz işgüzarlığı 1982-ci ildən SSRİ-nin dövlət

başçılarından biri kimi fəaliyyət göstərirdi və irimiqyaslı layihələrə rəhbərlik etdiyi vaxtlarda özünü xüsusilə parlaq surətdə təzahür etdirmişdir. Həmin dövrdə Heydər Əliyev fenomeni ümumittifaq miqyasında etiraf olunurdu. O, ölkədə baş verən ən ekstremal vəziyyətlərin aradan qaldırılmasının bilavasitə iştirakçısı olması sayəsində dövlətin ən nüfuzlu siyasi xadimlərindən birinə çevrilmişdi.

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən az sonra, xarici təzyiqlər və daxili çəkişmələr nəticəsində 1993-cü ilin iyununda vətəndaş qarşıdurması ilə üz-üzə qaldığı bir vaxtda xalqımız öz taleyini yalnız Heydər Əliyevə etibar etdi. Məhz xalqımızın təkidli istəyi ilə hakimiyyətə qayıdan Heydər Əliyev öz siyasi təcürübəsi, uzaqgörənliyi və sarsılmaz iradəsi sayəsində ölkəni vətəndaş müharibəsi təhlükəsindən və ictimai-siyasi pərəkəndəlikdən qurtardı, qanunçuluğu bərpa etdi və cəmiyyəti vahid məfkurə ətrafında birləşdirdi. Dünya şöhrətli dahi şəxsiyyət və müdrik siyasətçi çox qısa müddətdə hakimiyyət boşluğunu aradan qaldırdı, separatçılıq niyyətinə düşənləri, milli dövlətçiliyimizə, müstəqilliyimizə qəsd edən cinayətkar ünsürləri zərərsizləşdirdi, dövlət ilə xalqın birliyini, yekdilliyini təmin etdi.

Ulu öndər Heydər Əliyevin 1993-cü il iyunun 15-də Ali Sovetin sədri seçilməsi onun, sadəcə, hakimiyyətə qayıdışı deyil, eyni zamanda xalqın qurtuluşu, qəhrəmanlıq tarixidir. Bu gün Heydər Əliyev ömrünün mənalı, əzəmətli tarixi olduğu kimi, həm də Heydər Əliyevlə Azərbaycan xalqının sarsılmaz birliyinin, həmrəyliyinin rəmzi təəcəssümüdür. Əgər xalqın təkidli istəyi ilə Heydər Əliyev həmin gün yenidən hakimiyyətə gəlməsəydi, bugünkü müstəqil Azərbaycanın varlığını danışmaq çətin ki, mümkün olacaqdı. Bu da təsadüfi deyildir ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin iyunun 15-də Azərbaycan Ali Sovetinin sədri seçilməsi respublikamızın çağdaş tarixində dönüş və qurtuluş mərhələsi kimi dəyərləndirilir. Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi ilə milli birliyin təmin edildiyi günü xalq özünün əsl xilaskarı şəərəfinə Azərbaycanın ən yeni tarixinə Milli Qurtuluş Günü kimi yazmışdır.

Lakin müstəqil dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsi, sosial-iqtisadi in-

kişafın bünövrəsinin qoyulması Azərbaycanı yenidən anarxiya və başıpozluqluq girdabına salmaq, bundan öz mənfəətləri naminə istifadə etmək istəyən daxili və xarici qüvvələrin ciddi müqaviməti ilə üzlaşdı. 1994-cü ilin oktyabrında və 1995-ci ilin martında dövlət çevrilişinə silahlı cəhdlərin göstərilməsi müstəqil dövlətçiliyimiz üçün növbəti sınaqlar oldu. Ulu öndər Heydər Əliyevin qətiyyəti və xalqın öz qüdrətli liderinin ətrafında yumruq kimi birləşməsi nəticəsində bu təhlükəli cəhdlərin qarşısı alındı, ölkədə hakimiyyəti zor və silah gücünə ələ keçirməklə hakimiyyətə gəlmək ənənəsinə birdəfəlik son qoyuldu.

1995-2003-cü illər Azərbaycanın demokratik və liberal prinsiplərə sadıq bir dövlət kimi inkişafında mühüm bir dövr olmaqla, dünya birliyinə inteqrasiya yolunda ona çox böyük nailiyyətlər qazandırdı. Heydər Əliyevin siyasi müdrikliyi və uzaqgörənliyi, gərgin zəhməti və təşəbbüskarlığı, yaradıcı dihuası və beynəlxalq nüfuzu olmadan bütün bunları əldə etmək mümkün deyildi.

Ulu öndərimizin ölkəyə rəhbərliyi dövründə istər dövlət quruculuğu prosesində, istərsə də sosial-iqtisadi, mədəni inkişafda möhtəşəm nailiyyətlər qazanılmışdır. Onun gərgin diplomatik səyləri və şəxsi nüfuzu sayəsində müstəqil respublikamız bir sıra beynəlxalq təşkilatlara, o cümlədən Avropa Şurasına tamhüquqlu üzv qəbul edilmiş və beynəlxalq aləmdə öz mövqeyini möhkəmləndirmişdir.

Ulu öndərin Azərbaycan dövlətçiliyi qarşısında tarixi xidmətlərindən biri də dövlət quruculuğunun hüquqi bazasının yaradılması olmuşdur. Belə ki, 1995-ci ildə qəbul olunmuş Konstitusiyaya Azərbaycan Respublikasının dövlət quruculuğunun əsaslarını formalaşdırmış, respublikamız demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət kimi ilk dəfə olaraq insan hüquqlarının prioritetliyi və hakimiyyət bölgüsünü özünün gələcək inkişaf yolu kimi seçmişdir.

Bu gün xalqımız ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi varisi - yüksək intellektli, pragmatik düşüncəli, müasir dünya siyasətini və iqtisadiyyatını gözəl bilən, enerjili və təşəbbüskar şəxsiyyət kimi dünya siyasətində özünəməxsus yer tutan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin ətrafında sıx birləşmişdir. Dərin inam hissi ilə deyə bilərik ki, Prezident İlham Əliyev ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanın rifahı və xoşbəxt gələcəyi naminə həyata keçirməyə başladığı taleyüklü məsələləri xalqımızın dəstəyi ilə uğurla həll edir, ulu öndərin müstəqil dövlətçilik irsinə öz quruculuq fəaliyyəti və diqqətəlayiq nailiyyətləri ilə daha da zənginləşdirir.

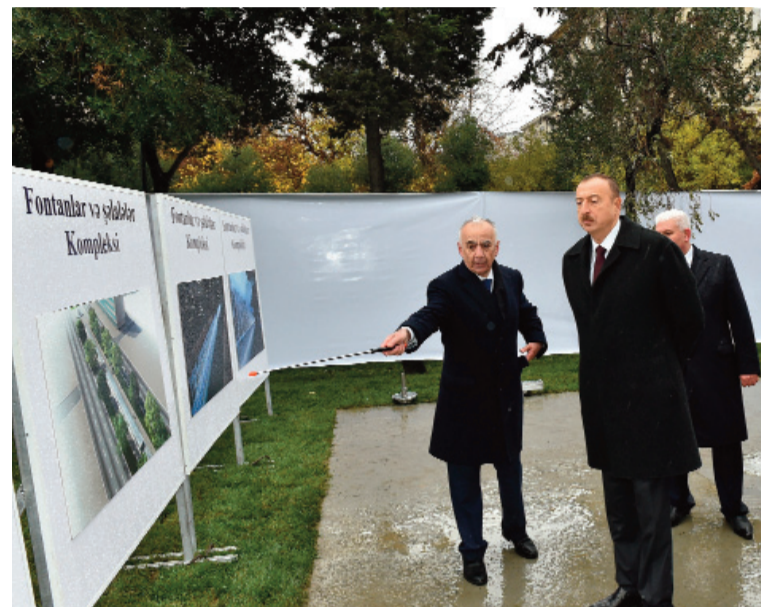
Həyatının hər anını bütün dəyərlərdən uca tutduğu xalqına qurban verən, ömrünü millətinin xoşbəxt gələcəyinə həsr edən, millətlərin içərisində millətinin səsini eşidilməsini yaşamaq mənası hesab edən Heydər Əliyev uzun illər arzularında yaşatdığı dövləti - müstəqil Azərbaycanı qurdu və gələcək nəsillərə əvəzsiz bir miras olaraq qoyub getdi. Lakin əminliklə deyə bilərik ki, dünən olduğu kimi, bu gün də, sabah da ulu öndər Heydər Əliyev bizimlədir və hər zaman da bizimlə olacaq.

Anar ƏLİYEV

Prezident İlham Əliyev Xətai rayonunda olmuşdur

Prezident İlham Əliyev Xətai rayonundakı fəvvarələr və şəlalələr kompleksində həyata keçirilən tikinti işlərinin gedişi ilə tanış olub. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 3-də paytaxtın Xətai rayonu ərazisindəki fəvvarələr və şəlalələr kompleksində həyata keçirilən tikinti işlərinin gedişi ilə tanış olub. Dövlətimizin başçısının tapşırığı ilə Bakı şəhərində parkların və xiyabanların əsaslı şəkildə yenidən qurulması və yeni parkların salınması, sakinlərin və şəhərimizə gələn qonaqların rahatlığı üçün istirahət guşələrinin yaradılması istiqamətində ardıcıl tədbirlər davam etdirilir. Salınan yeni parklar və yaşıllıq zolaqları, bağlarda və xiyabanlarda ən müasir tələblərə cavab verən infrastrukturun yaradılması, müasir işə obyektləri Bakının dünyanın ən gözəl şəhərlərindən birinə çevrilməsi məqsədinə xidmət edən əhəmiyyətli tədbirlərdəndir.

Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Hacıbala Abutalıbov görülən işlər barədə

dövlətimizin başçısına məlumat verdi. Qeyd edildi ki, 150 metr uzunluğunda olan kompleks ən müasir tələblər səviyyəsində qurulacaq. Fəvvarələr və şəlalələr kompleksinin altında müasir texniki infrastruktur və idarəetmə mərkəzi yerləşəcək. Müxtəlif rəngli 700-dən artıq işıq effekti fəvvarələrə xüsusi yaraşır verəcək. Kompleksin ətraf ərazilərində abadlıq və yaşıllaşdırma işləri aparılacaq, qranit plitələr döşənəcək, ən müasir işıqlandırma sistemi qurulacaq.

Fəvvarələr və şəlalələr kompleksində işlərin gedişi ilə yaxından tanış olan Prezident İlham Əliyev müvafiq tapşırıqlarını verib.

Azərbaycanın Avropa üçün strateji əhəmiyyəti artmaqdadır

İtaliyanın nüfuzlu xəbər portalı bu haqda geniş araşdırma hazırlamışdır

İtaliyanın «La voce del Trentino» xəbər portalı Azərbaycanın Avropa ölkələri üçün strateji əhəmiyyəti ilə bağlı növbəti məqalə yayıb.

Məqalədə bildirilir ki, son illərdə dinamik inkişaf edən Azərbaycanın strateji baxımdan əhəmiyyəti artmaqdadır. Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təminatı və enerji mənbələrinin şaxələndirilməsi istiqamətində önəmli və real layihə olan TAP məhz Azərbaycan qazı hesabına reallaşacaq. Yazıda layihə ilə bağlı İtaliyanın xarici işlər naziri Paolo Centiloninin fikirlərinə də yer verilib. O, Azərbaycan qazını Avropaya daşıyacaq TAP layihəsinin qiətə üçün böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini bir daha diqqətə çatdırıb.

Yazıda bildirilir ki, Avropa ölkələri, o cümlədən İtaliya üçün Azərbaycan tək enerji ehtiyatlarına görə deyil, eləcə də qədim tarixə və zəngin mədəniyyətə malik olması baxımından önəmlidir. Şərq və Qərb arasında kəşmə nöqtəsində yerləşən bu ölkənin beynəlxalq miqyasda nüfuzu getdikcə artmaqdadır. Sürətli iqtisadi inkişafa malik Azərbaycanın yeganə problemi Dağlıq Qarabağ münaqişəsidir. Bu münaqişə nəticəsində Azərbaycan ərazisinin 20 faizi işğal olunub, bir milyondan artıq azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşüb.

Müəllif ölkəmizin zəngin mədəniyyəti, ədəbiyyatı və incəsənəti ilə bağlı məqamlara da toxunur. Vurgulayır ki, həyatının son illərini İtaliyada keçirən Azərbaycan yazıçısı Məhəmməd Əsəd bəyin (Qurban Səid) yaradıcılığı, yazdığı əsərlər xalqlarımızın yaxınlaşmasına töhfə verib.

laVOCE del TRENTINO.it

Venerdì, 05 Dicembre 2014 08:21

“Sguardi sull'Azerbaijan”: a Trento due giorni dedicati al partner strategico italiano

«Dopo gli step di Vladimir Putin al progetto del gasdotto South Stream, pensato per esportare direttamente Russia e Unione Europea, l'ipotesi, via Europa meridionale, l'Italia, così come era stato fatto a nord con il realizzato gasdotto Nord Stream. Il presidente del Consiglio Matteo Renzi ha commentato a ostentare tranquillità.

I contratti in essere tendono l'Est e le altre società italiane, mentre il governo cinese che alla fine non ci saranno società occidentali alla Trans Adriatic Pipeline (TAP). È gasdotto made in Azerbaijan, che dovrebbe essere realizzato lato alle coste della Puglia.

La TAP consentirà Italia e Grecia attraverso l'Albania, e permetterà l'afflusso di gas naturale proveniente dalla zona del Caspico, del Mar Caspio e potenzialmente del Medio Oriente. Per il ministro degli Esteri, Paolo Gentiloni, il gasdotto azerbaijano rappresenta "un elemento di diversificazione molto importante. La era prima che ci fosse questo avanzato da stop a South Stream, ndr) e certamente può esserci a maggior ragione ora".

Lo stato caspico dell'Azerbaijan si sta affermando quindi come un partner strategico di primo piano per la sicurezza energetica italiana ed europea. Ma la rilevanza geopolitica dell'Azerbaijan va ben oltre i suoi giacimenti di gas e petrolio e la possibilità di aprire canali di approvvigionamento energetici diversi da quelli tradizionali.

Yazıda qeyd olunur ki, İtaliya xalqı Azərbaycanla bağlı daha çox məlumatlandırılmışdır. Bu istiqamətdə Levkio Terme şəhərindəki Azərbaycan Tədqiqatları Mərkəzinin fəaliyyəti xüsusi vurğulanmalıdır. Avropada Azərbaycanla bağlı ilk belə mərkəz olan qurum bu ölkənin mədəniyyəti, tarixi, ümumiyyətlə Qafqaz və Xəzər bölgəsinin araşdırılması baxımından önəmli bir müəssisədir. Burada keçirilən tədbirlər Azərbaycan ilə daha yaxından tanış olmaq üçün yaxşı imkan yaradır.

2 Xarici ekspertlərin iştirakı ilə müzakirələr aparılır

3 Qiymətli kağızlar bazarında yeni maliyyə alətlərinin tətbiqinə imkanlar var

4 «E-hökumət» üzrə dünya reytingində Azərbaycanın mövqeyi yaxşılaşdır

5 “Bakutel-2014”: Yüksək texnologiyaların zəfəri

Xarici ekspertlərin iştirakı ilə müzakirələr aparılır

Dekabrın 9-da Vergilər Nazirliyində Almaniyə Əməkdaşlıq Təşkilatının (GIZ) mülki hüquq sahəsində beynəlxalq səviyyədə tanınmış ekspertləri - Vismar Universitetinin sabiq professoru, postsovet ölkələri üzrə hüquq məsləhətçisi, professor Hans-Joachim Schramm, Bremen Universitetinin sabiq professoru, postsovet ölkələri üzrə hüquq məsləhətçisi Rolf Knieper və «Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin dəyişiklikləri edilməsi barədə təkliflər» layihəsinin beynəlxalq təcrübə və milli qanunvericilik nəzərə alınmaqla hərtərəfli araşdırıl-

ması və müvafiq rəyin hazırlanması məqsədilə yaradılmış komissiyanın növbəti iclası keçirilmişdir. Vergilər nazirinin birinci müavini, 3-cü dərəcəli dövlət vergi xidməti müşaviri Natiq Əmirov ölkəmizdə mövcud olan qanunvericilik bazasının ictimai münasibətlərin inkişaf sürətinə adekvat olaraq təkmilləşdirilməsi istiqamətində Mülki Məcəllənin fiziki və hüquqi şəxslərlə bağlı fəsilərinə dəyişikliklər edilməsinin zəruri olduğunu qeyd etmişdir. İclasda Mülki Məcəllənin «Hüquqi şəxslər» fəsilinin ümumi, məhdud məsuliyyətli cəmiyyətlər və kooperativlərlə bağlı hazırlan-

mış maddələrinin layihələri üzrə alman ekspertlərinin şərhləri dinlənmiş və ətraflı müzakirələr aparılmışdır. Gələcəkdə də bu sahələr üzrə beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi istiqamətində fikir mübadiləsinin davam etdirilməsi, mövcud ictimai münasibətlər kontekstində uğurlu hesab olunan təcrübələrin tətbiqi, fiziki və hüquqi şəxslərlə bağlı mülki qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi məqsədilə Mülki Məcəlləyə dəyişikliklər layihəsinin hazırlanmasının nəzərdə tutulduğu qeyd olunmuşdur.

Müzakirələr dekabr ayının 12-dək davam etdiriləcəkdir.

Moldovanın vergi əməkdaşları ölkəmizdə təcrübə mübadiləsində olublar

Moldova Respublikasının Maliyyə Nazirliyi Baş Dövlət Vergi Müfəttişliyinin dörd nümayəndəsi dekabrın 8-dən 10-dək ölkəmizdə səfərdə olub.

Qonaqlar Vergilər Nazirliyində Hüquq Baş İdarəsinin, İqtisadi təhlil və sahibkarlıq subyektlərinin qeydiyyatı Baş İdarəsinin, İnformasiya texnologiyaları və proqram təminatı şöbəsinin, Operativ nəzarət idarəsinin, Vergi siyasəti və strateji araşdırmalar Baş İdarəsinin rəhbər şəxsləri ilə görüşüblər. Görüşdə onlara Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin yaranma tarixi, vergi nəzarəti sahəsində qanunvericilik, vergi sisteminin informasiya texnologiyalarının tətbiqi barədə ətraflı məlumat verilməmişdir. Bildirilmişdir ki, vergi inzibətçiliyi sahəsində 2005-ci ildən elektronlaşma geniş vüsət almağa başlayıb və 2006-cı ildən Vergilər Nazirliyinin Avtomatlaşdırılmış Vergi İnformasiya Sistemi tam gücü ilə fəaliyyət göstərir. Vergi orqanları ilə vergi ödəyiciləri arasında münasibətlərin elektron müstəviyəyə gətirilməsinin başlanğıcı olan bu sistem Vergilər Nazirliyinin bütün strukturlarında yazışmaların, sənədlərin elektron formada aparılmasını özündə ehtiva edir.

Moldovalı qonaqlara ölkəmizdə vergi sisteminə müasir texnologiyaların tətbiqi, vergi ödəyicilərinin elektron qeydiyyatı, «bir pəncərə» sisteminin tətbiqi, elektron hesab-faktura, bəyannamələrin elektron formada təqdim edilməsi, elektron

audit və s. yeniliklər barədə məlumat verilməmişdir. Qeyd edilmişdir ki, nazirliyin bütün sferalarında informasiya texnologiyalarının tətbiqi yüksək səviyyədə təşkil olunub və bu prosesin elektronlaşdırılması həm vergidən yayınanların aşkarlanmasına şərait yaradır, həm də dövlət büdcəsinə vergi daxilolmalarının həcminin artmasına gətirib çıxarır.

Qonaqlarla avtomatlaşdırılmış informasiya sisteminin vergi nəzarəti sahəsində istifadəsi məsələsi də müzakirə edilmişdir. Görüşdə nəzarət-kassa aparatlarının və bu aparatlarda məsafədən ötürmə qurğularının, eləcə də POS-terminalların tətbiqi barədə ətraflı məlumatlar verilməmişdir.

Moldova nümayəndələri ölkəmizdə vergi ödəyicilərinə göstərilən xidmətlərin çeşidinin və həcminin genişləndirilməsini, vergi inzibətçiliyinin bütün sahələrində müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqini yüksək qiymətləndirmiş, bu təcrübədən yararlanacaqlarını bildirmişlər.

Qonaqların Vergilər Nazirliyinin Çağrı Mərkəzi ilə tanışlığı da işgüzar şəraitdə keçmişdir.

Moldova Respublikasının Maliyyə Nazirliyi Baş Dövlət Vergi Müfəttişliyinin Vergi nəzarəti metodologiyası idarəsinin rəisi Viktor Sır-

bu: «Biz təkcə görüşdən deyil, eləcə də müzakirələrdən çox məmnun qaldıq. Azərbaycanın vergi inzibətçiliyi barədə internet saytları vasitəsilə müəyyən məlumatlar əldə etmişdim, burada isə daha dolğun məlumatlara sahib oldum. Xatırladım ki, bizdən öncə də həmkarlarımız Azərbaycan Vergilər Nazirliyində təcrübə mübadiləsində olublar. Həmkarlarımızın burada əldə etdikləri biliklər, ölkəmiz barədə fikirləri bizim də buraya gəlməyimizə səbəb oldu. Bizim üçün azərbaycanlı həmkarlarımızla görüşmək və vergi nəzarəti sahəsində informasiya texnologiyalarının tətbiqi barədə təcrübəni bölüşmək çox maraqlıdır. Vergi nəzarətində IT sisteminin tətbiqi təcrübəsini ölkəmizdə də tətbiq etmək niyyətindəyəm. Çünki bu sahə sizdə çox güclü inkişaf edib və bütün sferaları əhatə edir. Düşünürəm ki, bu təcrübə faydalı olacaqdır.»

Müfəttişliyin Hüquq təminatı idarəsinin rəisi İlyə Nəvmerçiki: «İstənilən təcrübə mövcud problemlərin həllində yeni yolların tapılmasına imkanlar yaradır. Adi iş prosesində görmədiyimiz səhvləri biz belə təcrübə mübadiləsi zamanı aydın görürük. Təcrübə mübadiləsi bizim təkcə bu sahədə biliklərimizin genişləndirilməsinə deyil, həm də təşkilatın bacarığının artırılmasına səbəb olur. Bu baxımdan Vergilər Nazirliyində ayrı-ayrı idarə rəhbərləri ilə apardığımız müzakirələr bizim üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir.»

AYTƏN

Müraciətlərin sayı artır

2014-cü ilin noyabr ayında Vergilər Nazirliyinin 195 Çağrı Mərkəzinə 12869 və ya ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 8,8% çox zəng daxil olmuşdur. Canlı əlaqə zamanı 12111 sual xarakterli müraciət cavablandırılmışdır ki, onların da 19,2%-i qeydiyyat, 12,6%-i vergi növləri, 11%-i elektron xidmətlər, 7%-i elektron imza, 4,6%-i bütçə ilə hesablaşmalar, qalanı əmək müqaviləsi bildirişinin elektron informasiya sisteminə da-

xil edilməsi, vergi ödəyicisinə göndərilmiş mesajlar, vergi yoxlamaları, hesabatlar və s. barədə olmuşdur.

Daxil olmuş sual xarakterli müraciətlərin 276-sı barədə araşdırma aparılması üçün müraciət vərəqi tərtib edilmiş, onlar orta hesabla 2,2 gün ərzində cavablandırılmışdır. Hesabat dövründə vergi ödəyiciləri tərəfindən 1773 dəfə vergi borcu, 597 dəfə vergi növləri barədə məlumat əldə etmək üçün səsli

menyu xidmətindən istifadə edilmişdir.

Vergi ödəyicilərinə 14931 məlumat xarakterli mesaj göndərilmişdir. Onlardan 13752-si qısa, 1179-u ikitərəfli mesaj olmuşdur. Vergi ödəyicilərinin 195 Çağrı Mərkəzinin xidmətindən razı qalma səviyyəsi 95,2% olmuşdur.

Noyabr ayı ərzində Vergilər Nazirliyinin rəsmi internet sahifəsinə daxilolmaların sayı 361538 olmuşdur.

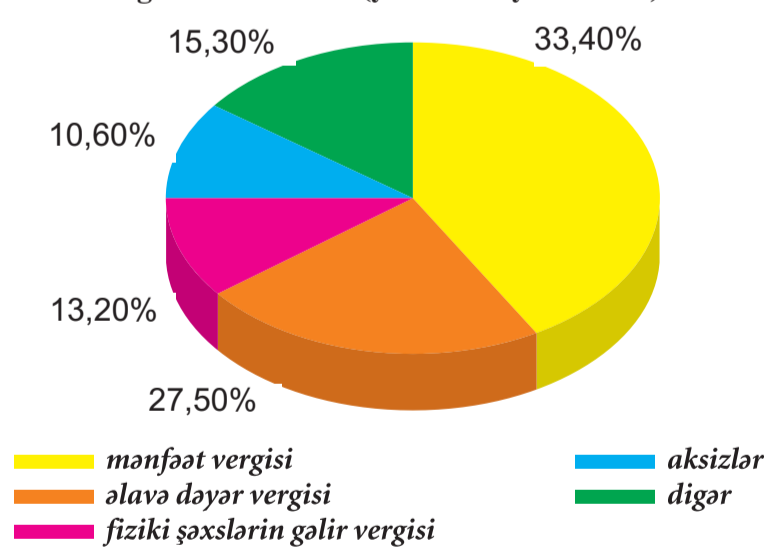
Yanvar-noyabr aylarında Vergilər Nazirliyinin xətti ilə bütçəyə 6 milyard 645 milyon 692 min manat vəsait daxil olmuşdur

Bu məbləğin 33,4%-i mənfəət vergisinin, 27,5%-i əlavə dəyər vergisinin, 13,2%-i fiziki şəxslərin gəlir vergisinin, 10,6%-i aksizlərin, 15,3%-i isə digər vergilərin payına düşür.

Qeyri-neft-qaz sektoru üzrə bütçəyə 3 milyard 899 milyon 924,7 min manat vəsait daxil olmuşdur ki, bu da ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 14,4% çoxdur.

Yanvar-noyabr aylarında respublika üzrə 75 min 988, yəni ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 14,9% çox vergi ödəyicisi qeydiyyata alınmışdır. 2014-cü il dekabrın 1-nə qeydiyyatda olan vergi ödəyicilərinin ümumi sayı ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə

Vergi daxilolmaları (yanvar-noyabr-2014)

71288 çox, yəni 604381 olmuşdur. 2014-cü ilin yanvar-noyabr ayları ərzində respublika üzrə elektron

formada göndərilmiş bəyannamələrin xüsusi çəkisi 90,3% təşkil etmişdir.

Qanunu pozanlara qarşı operativ tədbirlər görülür

2014-cü ilin noyabr ayı ərzində əhali ilə nağd pul hesablaşmalarının aparılması qaydalarına riayət olunması, nəzarət-kassa aparatlarından istifadə, vergi orqanlarından uçota durmadan fəaliyyət göstərən vergi ödəyicilərinin aşkarlanması və s. kimi operativ nəzarətin əhatə funksiyalarına daxil olan məsələlər üzrə vergi orqanları tərəfindən keçirilmiş tədbirlər zamanı 3064 vergi ödəyicisində qanunvericili-

yin pozulması faktları aşkarlanmışdır.

725 vergi ödəyicisi tərəfindən qanunla nəzərdə tutulmayan valyutanın ödəniş vasitəsi kimi qəbul olunduğu, valyutanın ticarət, iaşə və xidmət müəssisələrində qanunsuz olaraq alınıb-satıldığı və ya dəyişdirildiyi, 652 vergi ödəyicisinin xüsusi razılıq (lisenziya) tələb olunan fəaliyyət növləri ilə belə razılıq (lisenziya) almadan məşğul ol-

duğu müəyyən edimişdir. 35 vergi ödəyicisi tərəfindən 45 nəfər fiziki şəxsin əmək müqaviləsi bağlamadan işə cəlb edildiyi, 251 vergi ödəyicisi tərəfindən fərqlənmə nişanı olmadan avtomobil nəqliyyatı ilə sərnişin daşındığı, 32 vergi ödəyicisində 322 ədəd aksiz markaları ilə müvafiq qaydada markalanmamış mal olduğu aşkarlanmışdır. Aşkar edilmiş nöqsanlarla bağlı tədbirlər görülmüşdür.

İş yerlərinə dair arayışlar da elektronlaşdı

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi (ƏƏSMN) tərəfindən «İş yerinə dair arayış» adlı yeni elektron xidmət vətəndaşların istifadəsinə verilib. Bu xidmətdən istifadə imkan verəcək ki, vətəndaşlar işəgötürənə müraciət etmədən, buna vaxt və vəsait sərf etmədən iş yerindən arayış əldə edə bilsinlər. Xidmət «Elektron hökumət» portalında (www.e-gov.az) və nazirliyin rəsmi internet sahifəsində (www.mlsp.gov.az) təqdim edilir. «İş yerinə dair arayış» e-xidmətin istifadəyə verilməsində məqsəd vətəndaşların real vaxt rejimində və rahat şəkildə arayış əldə edə bilmələrinə, bu prosesdə yarana biləcək bürokratik və ya süründürməçilik hallarının aradan qaldırılmasına imkan yaratmaqdır.

Əmək və əhalinin sosial müdafiəsi nazirinin müavini İdris İsayevin sözlərinə görə, vətəndaşlar yeni elektron xidmətdən istifadə edərək ümumi təyinatlı və ya hər hansı bir konkret quruma təqdim etmək üçün, əməkhaqqı göstərilməklə və ya əməkhaqqı göstərilmədən iş yeri haqqında arayış əldə etmək imkanına malikdirlər. Bununla yanaşı, iki və daha çox iş yerində aktiv əmək müqaviləsi əsasında çalışdığı halda vətəndaşa hansı iş yerinə dair arayışı təqdim etməsi üçün seçim etmək imkanı da verilir.

Elektron arayışda növbündən asılı olaraq işəgötürən barədə məlumatlar, onun əlaqə nömrəsi, işçinin şəxsi məlumatları, əmək müqaviləsinin bağlandığı tarix, onun müddətli və ya müddətsiz olması, həmçinin arayışın etibarlılıq müddəti və s. məlumatlar da dolğun şəkildə öz əksini tapır. «İş yerinə dair arayış» elektron arayış təqdim olunan quruma bu arayışı formalaşdırmış əmək müqaviləsi bildirişi üzrə dəyişikliklər barədə məlumatı əldə etmək imkanı da verir. Lakin bu məlumatın ötürülməsi vətəndaşın razılığı ilə və arayışın etibarlılıq müddətində mümkündür.

Müvafiq hallarda vətəndaş tərəfindən verilən arayışın düzgünlüyünün yoxlanılması üçün arayışın təqdim olunduğu qurumlar həmin sənəddə əksini tapan ştrix-kod vasitəsilə «Elektron hökumət» portalında olan «Portal üzərindən verilmiş arayışların yoxlanılması» xidmətindən istifadə edə bilirlər. Bununla arayış təqdim edilən təşkilatlarda vətəndaşın fərdi məlumatlarının dəqiq göstərilməsinə əminlik yara-

nır, onlara saxta arayışların, düzgün olmayan, şişirdilmiş əməkhaqqı məlumatlarının təqdim olunması halı tamamilə aradan qaldırılır.

Xidmətdən istifadə etmək üçün istifadəçi portalda «İş yerinə dair arayış» e-xidmətinə daxil olan zaman onun FIN-ə uyğun olaraq iş yerlərinin siyahısı ekranda avtomatik əks olunur. Daha sonra istifadəçi açılmış arayış formasında arayışın növünü, təyinatını, təqdim olunacağı qurumu, son etibarlılıq tarixini və digər zəruri məlumatları daxil edir. Əgər daxil edilən hər hansı məlumat müvafiq formata uyğun deyilsə və ya qeyri-dəqiq məlumat daxil edilmişdirsə, ekranda həmin xana üzərində istifadəçiyə qeyd şəklində məlumat bildirilir. Bütün məlumatlar düzgün daxil edildikdən sonra istifadəçi «Təsdiqlə» düyməsini basır və bundan sonra arayış PDF formatında istifadəçinin kompüterinə yüklənir. Sistem tərəfindən arayışın alt hissəsində onun doğruluğunu təsdiqləyən QR kod qeyd olunur. Arayışı çap etmək və elektron şəkildə müvafiq e-poçt ünvanına göndərmək mümkündür.

AYTƏN

İNDİ SƏNƏDLƏŞMƏ DAHA SADƏ!

ELEKTRON HÖKUMƏT PORTALINA DAXİL OL VƏ İŞ YERİNDƏN ARAYIŞINI ƏLDƏ ET

www.e-gov.az

Qiymətli kağızlar bazarında yeni maliyyə alətlərinin tətbiqinə imkanlar var

Qiymətli Kağızlar üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Rıfət Aslanlının "Vergilər" qəzetinə müsahibəsi

İşlər həddən artıq çoxdur. Bu, sadəcə, QKDK-nın, yaxud da maliyyə vasitəçilərinin daxili tədbirləri ilə məhdudlaşmır, bütövlükdə cəmiyyətdə maliyyə savadlılığının artırılmasına ehtiyac var.

- Bazarda peşəkar fəaliyyətlə məşğul olmaq üçün qüvvədə olan lisenziyaların sayı nə qədərdir?

- Qiymətli kağızlar bazarında hazırda 14 broker, 14 diler fəaliyyəti, 2 qiymətli kağız sahiblərinin reyestrinin aparılması, 3 depozitar, 1 fond birjası, 2 klirinq fəaliyyəti üzrə lisenziyalar qüvvədədir. Son bir il ərzində aktivlərin idarəedilməsi fəaliyyətinə də maraq artıb. Düzüdü, biz bu sahədə lisenziyaların verilməsində bir qədər ehtiyatlıyıq. Çünki aktivlərin idarə edilməsi elə bir əməliyyatdır ki, burada insanlar topladıqları sərəfətlərini bu şirkətlərə idarə etməyə veririrlər, həmin şirkətlər bu alətləri müxtəlif maliyyə aktivlərinə yerləşdirir və mənfəət əldə edirlər. Bunun bank əməliyyatlarından fərqi odur ki, bank əməliyyatlarına təminat verilir və bunu cəlb edən banklar bu vəsaitləri öz adlarından kredit kimi yerləşdirirlər. Amma aktivlərin idarə edilməsi fəaliyyətinə bu risklər ilə investora arasında bölüşdürülür. Mahiyyətə mürəkkəb bir maliyyə xidməti olduğuna görə bu sahədə lisenziya verilməsinə ehtiyatla yanaşıyıq. Buna baxmayaraq, ötən ilin sonunda bu fəaliyyət üzrə cəmi 1 lisenziya var idisə, hazırda lisenziya alan şirkətlərin sayı 3 olub.

- Qiymətli kağızlar bazarının peşəkar iştirakçılarının və maraqlı tərəflərinin peşəkar assosiasiyasının yaradılması üzrə işlər nə yerdədir?

- Öncə onu deyim ki, ölkənin kapital bazarlarında fəaliyyət göstərən peşəkarların təşkilatlanmış təmsilçilərinin olmasına biz də maraqlıyıq. Amma mərkəzi orqan olaraq bunu özümüz yaratmağa bilmərik. Əslində, QKDK yarandıq ilk illərdə Azərbaycanın Fond Bazarı İştirakçılarının Peşəkar Assosiasiyası adı altında qurum qeydiyyatdan keçmiş, lakin fəaliyyəti aktiv olmamışdır. Bu ilin avqust ayında bazar iştirakçıları təşəbbüs irəli sürüb, bu assosiasiyayı canlandırmaq istədilər. Bizim üçün də yaxşı olardı ki, peşəkar bazar iştirakçıları bazarında gözləntiləri, üzlaşdıqları çətinlikləri özləri müəyyənləşdirsinlər, müzakirələr aparınsın ki, biz də dialoqa girə bilək. Bu baxımdan, assosiasiyanın fəaliyyət göstərməsini biz də gözləyirik.

- Rıfət müəllim, investorların hüquqları necə qorunur? Bu istiqamətdə komitə tərəfindən hansı tədbirlər görülür?

- 2006-cı ildən Azərbaycan investorların hüquqları Dünya Bankı və Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının «Doing Business» hesabatları çərçivəsində qiymətləndirilir. Burada ən yaxşı təcrübəyə uyğunluğun dəyərlandırılması istiqaməti var. Həmin istiqamətə uyğunluq 2006-cı ildə 44% olduğu halda, indi 65%-dir. 8 il ərzində təxminən 50% irəliləyiş var. Bu, çox yaxşı göstəricidir.

Investorların hüquqlarının müdafiəsi bütün dünyada tarazlaşdırılmış mövqeni qorumağa xidmət edir ki, həm iri, həm də kiçik səhmdarların kapital bazarlarında hüquqları təmin edilsin. Biz buna çalışırıq və son zamanlar investorların hüquqlarının pozulmasına görə həm inzibati, həm cinayət məsuliyyəti müəyyən olunmuşdur. Investorların hüquqlarının pozulmasına görə şirkətlərin cərimələri simvolik 50-60 manat deyil, kifayət qədər böyük məbləğlərdədir. Bu səbəbdən də şirkətlər öz səhmdarları qarşısında öhdəliklərini icra etməkdə daha məsuliyyətli olurlar. Statistikaya görə, mövcud 1800 səhmdar cəmiyyətdən 500-ü ilə bağlı müəyyən mübahisəli situasiyalar olurdu. Dəyişikliklərdən sonra 20-22% azalma olub.

- «2011-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında qiymətli kağızlar bazarının inkişafı Dövlət Proqramı»nın birinci mərhələsi artıq yekunlaşmaq üzrədir. Dörd il əhatə edən birinci mərhələnin icra vəziyyəti barədə nə deyə bilərsiniz?

- Dövlət proqramının birinci mərhələsində əsas hədəf bazarın infrastrukturunu inteqrasiya etmək və onu avtomatlaşdırmaq idi. Bunun üçün həm hüquqi, həm də təşkilati işlər həyata keçirilməli idi. Biz bu işləri artıq başa çatdırmışıq və görürük ki, bazarda yeni alətlərin tətbiqinə imkanlar açılır. Bazarda likvidliyin olması qiymətli kağızların ticarətini canlandırır.

2014-cü ildən marketmekyerlər institutu yaradıldı. Hazırda 3 marketmekyerimiz var. Cəmi 12 maliyyə aləti üzrə likvidlik xidmətlər göstərildiyinə görə korporativ qiymətli kağızlar ticarəti 2009-cu ildən bəri 10 dəfədən çox artıb.

Əməliyyat infrastrukturunu müasirləşdikdən və səmərəliləşdikdən sonra ticarət alətlərini də genişləndirmək olacaq. Fonda üçün, 2009-cu ildən Azərbaycan İpoteka Fondu dövlət büdcəsindən hər il maliyyə vəsaiti alır və həmin vəsaitin məbləği qədər də kapital bazarlardan ipoteka istiqrazları vasitəsilə vəsait cəlb edir. Bu, artıq imkan ve-

rir ki, dövlətin verdiyi sərmayə qədər də bazardan vəsait cəlb edərək ipoteka kreditlərini maliyyələşdirsinlər.

Artıq bir neçə şirkət listingə çıxmaq vasitəsilə sərmayə cəlb etməyə hazırlaşır. Biz iki ildir ki, bu uzunmüddətli layihə üzərində çalışırıq. Əgər bu şirkətlər dövlət proqramının tətbiqindən əvvəl belə iddiada olsaydılar, bunu edə bilməzdilər. Çünki ən azından kapital bazarının ticarət və əməliyyat sistemi buna imkan vermirdi.

İndi dövlət proqramının ikinci mərhələsinin astanasındayıq. Bu mərhələnin əsas mahiyyəti odur ki, kapital bazarlarının əməliyyat infrastrukturunu dünyada qəbul olunmuş mərhələyə çevirsin. Bunun üçün ilk növbədə kapital bazarlarının hüquqi əsası yenidən dəyişməlidir.

Kapital bazarları haqqında qanun layihəsi hazırlanmışdır və hazırda müzakirəyədir. Müzakirələrin gedişi göstərir ki, yaxın vaxtlarda qanun layihəsi parlamentə təqdim oluna bilər. Qanun qəbul olunduqdan sonra Azərbaycanda investisiya bankçılığı xidmətləri göstərməyə imkan yarana bilər. İnvestisiya bankçılığı broker, diler fəaliyyətinə daha geniş fəaliyyətdir. Burada həm maliyyə, həm də yardımçı maliyyə xidmətlərinin təqdim olunmasına imkan yaranır. Bu gün tez-tez reklamlı ilə rastlaşdığımız «FOREX» xidmətləri, əslində, sırf investisiya bankçılığı xidmətləridir. Buna «marja ticarəti» deyirlər. Burada şəxslər özlərinə müəyyən risklər götürür, bu risklər üçün investisiya banklarından kreditlər alaraq bunun əsasında bazarda əməliyyatlar aparırlar. Bu gün bizdə bu sektor ləng tənzimlənilir və şəffaf maliyyə hesabathılığına malik deyil, vergiyə cəlb oluna bilmir. Çünki burada əməliyyatlar onlayn formada həyata keçirilir. İnvestisiya bankçılığı tək «FOREX» deyil, bu qəbildən olan xidmətlərdir. Yeni qanunda bunlar həmişə müvafiq qaydada tənzimlənəcək. Burada söhbət bu fəaliyyətin həyata keçirilməsində dünyada qəbul olunmuş fəaliyyət standartlarının müəyyən olunmasından gedir.

- Dövlət proqramında birinci mərhələni əhatə edən tədbirlərdən biri bazarda əlverişli vergi mühitinin formalaşdırılması məqsədilə təkliflərin təqdim edilməsidir. Təkliflər hansı məsələləri əhatə edir?

- Artıq təkliflər hazırlanaraq Vergilər Nazirliyinə təqdim olunub. Burada söhbət kapital bazarlarında hansısa güzəştə, stimullaşdırıcı vergi rejiminin tətbiq olunmasından getmir. Məqsəd kapital bazarlarında mövcud olan xüsusiyyətləri nəzərə alan spesifik vergi rejiminin tətbiq olunmasıdır. Kapital bazarları bütün dünyada bank, sığorta, digər sahibkarlıq fəaliyyətlərindən öz spesifikasiyasına görə fərqlənir. Buna görə də bütün dünyada kapital bazarlarında təkcə vergi qoyma deyil, hüquq rejimi də fərqli olur. Bunun kimi bəzi məsələlər vergi qanunvericiliyinə daxil edilməlidir. Ümid edirik ki, növbəti ildən Vergi Məcəlləsində əlavələr üçün təklif baxılacaq.

- Bu sahəyə vergi güzəştlərinin verilməsi ilə bağlı müəyyən mülahizələr irəli sürülür. Sizcə, güzəştlərə ehtiyac varmı?

- Güzəştlərin məqsədi hansısa fəaliyyət sahəsinin stimullaşdırılmasıdır. Bizim təkliflər içərisində motivasiya və stimullaşdırma tədbirləri yer alır. Təkliflərdən biri Fond Birjasında açıq ticarət olunan şirkətlərin 3 il müddətinə ödəyəcəyi vergiyə simvolik səviyyədə güzəşt tətbiq edilməsidir. Fond Birjasında ticarət olunan müəssisələrin maliyyə hesabatlılığı və məlumat açıqlanmasına dair tələblər var. Bu müəssisələr hər rüb beynəlxalq auditdən keçməlidirlər, öz fəaliyyətlərində mövcud ola biləcək bütün yeniliklər barədə bazara məlumat verməlidirlər. Bütün bunlar şəffaf həyata keçirildiyi üçün hər hansı vergidən yayınma, maliyyə axınlarının gizlədilməsi kimi hallar olmur. Bunun müqabilində bir çox ölkədə bu sahəyə vergi güzəştləri tətbiq olunur. Bizim də bu qəbildən bəzi təkliflərimiz var, onların xirdalığı müzakirə edilməlidir.

- 2015-ci ildən qiymətli kağızlar bazarında onlayn nəzarət sisteminin tətbiqinə başlanılması gözlənilir. Bunun bazara hansı təsirləri ola bilər?

- Hazırda böyük bir prosesin astanasındayıq. Növbəti ildən ticarət, hesablama və nəzarət sistemi üzərində fəaliyyət göstərməyə başlayacağıq. Artıq proqram təminatının hazırlanmasına başlayırıq. Gələcək ilin sonuna kimi bu proses başa çatacaq. Bu proqram təminatı imkan verəcək ki, kapital bazarlarında dünyada mövcud olan bütün maliyyə alətlərinin ticarətini onlayn rejimdə tətbiq edək. Proqram təminatında 3-cü bir modul kimi onlayn monitorinq modulu qoymuşuq. Bu, bazarda mövcud ola biləcək sistem xarakterli riskləri vaxtında aşkar etmək üçün analitik təhlil sistemini formalaşdıracaq və bizə imkan verəcək ki, risklərə vaxtında reaksiya verək.

Aytən NƏBİYEVƏ

Akif Musayev
Azərbaycan Respublikası
vergilər nazirinin müavini

Vergitutmanın səmərəliliyinə dair tələblər

Vergitutmanın səmərəliliyi dedikdə, sözün geniş mənasında vergilərin üzərinə qoyulmuş sosial-iqtisadi funksiyaların yerinə yetirilməsi başa düşülür. Səmərəli sayılması üçün vergi sistemi ən azı aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir:

- dövlətin sosial-iqtisadi və ictimai-siyasi funksiyalarının lazımı səviyyədə yerinə yetirilməsi üçün tələb olunan maliyyə vəsaitləri vergi daxilolmaları hesabına təmin edilmiş olsun;

- istehsal sahələrində yenidənbərpə proseslərinin geniş şəkildə baş verməsi üçün tələb olunan maliyyə imkanları təmin edilsin (bu tələb onu göstərir ki, istehsal subyektləri tərəfindən vergilər ödənildikdən sonra onların sərəncamında qalan vəsaitlər iqtisadiyyatın real sektorunda istehsal proseslərinin davam etdirilməsi və inkişafı üçün kifayət etsin);

- dövlətin sosial-iqtisadi inkişaf proqramlarında nəzərdə tutulan tapşırıqların icrasını təmin edən normalar vergi qanunvericiliyində müəyyən edilmiş olsun.

Mövcud vergitutmanın dar mənada səmərəliliyi dedikdə isə, vergi funksiyalarının yerinə yetirilməsi üçün tələb olunan potensial imkanları özündə təsbit edən sistem daxili optimal xüsusiyyətlər başa düşülür.

Ümumiyyətlə, hər bir cəmiyyətdə dövlət öz vergi sistemini ümumi dövlət büdcəsinin, büdcədən kənar fondların və dövlət məqsədləri üçün yaradılmış digər xüsusi fondların gəlirlərinin təmin edilməsi ilə bağlı məsələlər həll edilir, ikinci növbədə isə vergi sistemi vasitəsilə iqtisadiyyata təsir göstərilərək iqtisadi inkişafı, investisiyaları, dotasiyaları və sosial təminatları müəyyən edən bu və ya digər siyasət həyata keçirilir. Bununla da vergi sistemindən sosial-iqtisadi məsələlərin dövlət tənzimlənməsi, iqtisadiyyatın idarə olunması aləti kimi istifadə olunur.

Qeyd etmək lazımdır ki, sosial-iqtisadi proseslərin tənzimlənməsində vergilərin böyük rol oynadığına baxmayaraq, dünya təcrübəsində sübut edilmişdir ki, bütün problemləri heç də həmişə vergi sistemi vasitəsilə həll etmək mümkün olmur. Çünki vergilərin tətbiqinin öz təsir sferası vardır, iqtisadi tənzimləmələrdə vergi alətlərindən yalnız onun çərçivəsində istifadə etmək olur. Bu səhədlərin süni şəkildə genişləndirilməsinə yönəldilən cəhdlər ən yaxşı halda nəticəsiz qala, pis halda isə yeni problemlərin yaranmasına gətirib çıxara bilər. Məsələn, müasir dövrdə ən mürəkkəb problemlərdən biri iqtisadiyyatın real sektorunda maliyyə potensialının bərpası ilə bağlıdır. Bu problemin həllinə təkcə vergi mexanizmi vasitəsilə nail olmaq qeyri-mümkündür. Bu sahədə maliyyə, kredit, xidmət və valyuta siyasəti, razılaşdırılmış tədbirlər kompleksi və dövlətin əlində olan bütün vasitə və metodlardan istifadə olunmalıdır.

Vergi sisteminin səmərəliliyinin hədləri və kriteriyaları bu sistemin daxili xüsusiyyətləri ilə deyil, onun mövcud olduğu xarici şəraitlə müəyyən edilir. İqtisadi böhranlar sistemli şəkildə baş verdikdə vergi sisteminin imkanları xeyli zəifləyir. Vergi sisteminin bir çox yüngülləşdirici rejimləri, o cümlədən vergi güzəşt və azad olmalarının verilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb etsə də, onlar yalnız potensial imkanlar, zəmanət yaradır və bunların yalnız gələcəkdə həyata keçiriləcəyi mümkün hesab edilir.

Ümumiyyətlə, təsərrüfat subyektlərinin fəaliyyəti bir çox faktorların təsiri altında formalaşır. Adətən, vergilər belə faktorların başlıcası kimi qəbul edilir. Bununla belə, yüksək rentabelli sahələrin (neft-qaz, alkoqollu içkilər, tütün məmulatları və s.) misalında görmək olar ki, onların vergi yükünün yüksək olmasına baxmayaraq, həmin sahələr istənilən iqtisadi sistemdə daimi inkişafda olan fəaliyyət göstərən investorlar üçün daha əlverişli olur. Digər tərəfdən, başqa sahələrlə müqayisədə daha çox vergi güzəştləri nəzərdə tutulsa da, aşağı rentabelli (obyektiv səbəblərə görə) sahələr investorlar üçün nisbətən az maraq doğurur (kənd təsərrüfatı, infrastruktur və bir çox hasilat sahələri). Bunlardan başqa, bir çox ölkələrdə belə sahələrin inkişaf etdirilməsinə birbaşa dövlət dəstəyi (məsələn, dotasiyaların verilməsi) göstərilir. Təsərrüfat prosesinə təsir edəcək faktorlar kimi təbiət, iqlim, ərazi, geosiyasi və s. xarakterli xarici amillər də göstərmək olar.

Qeyd olunanlar bu nöticəyə gəlməyə əsas verir ki, müəyyən hallarda vergi mexanizminin təsiri kifayət qədər zəifləyir və ya tam bağlanıla bilər. Vergi sisteminin düzgün qiymətləndirilməməsi və həmçinin onun imkanlarından tam istifadə olunmaması səmərəliliyi aşağı salır və optimal kriteriyaların müəyyən olunmasına maneələr yaradır. Vergi sisteminin imkan və funksiyalarına real olmayan şəkildə qiymətləndirilməsi maliyyə və iqtisadi problemləri həll etmək qabiliyyətini aşağı salmaqla iqtisadi böhran aradan qaldırılmasına imkan vermir və onun üzərində düşən problemlər həll edilməmiş qalır. Müasir dövrdə əsas diqqət vergi siyasətinin səmərəliliyinə yönəldilməklə yanaşı, bir sıra digər iqtisadi alətlərdən də (qiymət, pul, kredit və s.) geniş şəkildə istifadə olunur.

Hüquq məsləhətxanamız

Samirə Musayeva

Azərbaycan Respublikası
Vergilər Nazirliyinin Hüquq Baş İdarəsinin rəisi
vergi ödəyicilərinin suallarına cavab verir

Cari vergi ödəmələri

Cari vergi ödəmələri dedikdə nə başa düşülür və onların hesablanma qaydası necədir?

Cari vergi ödəmələri hesabət ili ərzində ödənilən və il başa çatdıqdan sonra vergi hesablamaları ilə haqq-hesab edilən vergi ödənişləridir. Vergi Məcəlləsinin (VM) 151-ci maddəsinə əsasən, hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar rüb qurtarıqdan sonra 15 gündən gec olmayaraq cari ödəmələri dövlət büdcəsinə ödəməlidirlər. Bələdiyyə mülkiyyətində olan müəssisə və təşkilatlar mənfəət vergisini yerli büdcəyə (bələdiyyə büdcəsinə) ödəyirlər. Hər ödəmənin məbləği əvvəlki vergi ilə hesablanmış vergi məbləğinin 1/4 hissəsini təşkil edir. Xüsusi notariuslar VM-in 101.4-cü maddəsi ilə müəyyən edilmiş dərəcə ilə hesablanmış vergini növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq ödəməlidirlər. Vergi ödəyicisi cari vergi ödəmələrinin məbləğini bu rübdəki gəlirinin həcmi onun keçən ilin ümumi gəlirində (gəlirdən çıxılan məbləğlər nəzərə alınmadan) verginin xüsusi çəkisini göstərən əmsalə vurmaqla müəyyən edə bilər. Əvvəlki vergi ilədə fəaliyyəti olmayıb, növbəti vergi ilədə fəaliyyət göstərən hüquqi şəxslərin və sahibkarlıq fəaliyyətini hüquqi şəxs yaratmadan həyata keçirən fiziki şəxslərin, habelə yeni yaradılmış və fəaliyyət göstərən vergi ödəyicilərinin cari vergi ödəmələri təqvim ili ərzində rüblər üzrə artan yekunla VM ilə müəyyən edilən müvafiq vergi dərəcələrinə əsasən hesablanır. Bu zaman cari vergi ödəmələrinin məbləği mənfəətdən və ya gəlirdən verginin məbləğinin 75%-dən az olmalıdır.

Bundan əlavə, VM-in 201-ci maddəsinə əsasən, əmlak vergisi ödəyiciləri cari vergi ödəmələri kimi hər

rübün ikinci ayının 15-dən gec olmayaraq əvvəlki ildəki əmlak vergisinin məbləğinin 20%-i həcmində vergi ödəyirlər. Əvvəlki hesabat ilində əmlak vergisi ödəyicisi olmayan və növbəti ildə bu verginin ödəyicisi olan, habelə yeni yaradılmış və əmlak vergisi ödəyicisi olan hüquqi şəxslər əmlakın əldə edildiyi rübdən sonra hər rübün ikinci ayının 15-dən gec olmayaraq, həmin əmlaka görə hesablanmalı olan illik əmlak vergisi məbləğinin 20%-i miqdarında cari vergi ödəmələrini həyata keçirirlər. Əmlak vergisi üzrə cari vergi ödəmələri vergi ili üçün vergi ödəyicisindən tutulan verginin məbləğine aid edilir. Dövlət büdcəsinə hesabət dövrü üçün ödənilməli olan verginin məbləği hesabat dövrü ərzində əvvəllər hesablanmış ödəmələr nəzərə alınmaqla müəyyən edilir.

VM-in 151-ci və 201-ci maddələrinə görə, cari vergi ödəmələri hesabat ili başa çatdıqdan sonra yenidən haqq-hesab edilir və bu zaman hesablanmış cari vergi məbləği hesabat üzrə vergi məbləğindən çox olduğu halda, artıq hesablanmış cari vergi və ona uyğun faiz məbləğləri azaldılır. 77-ci maddəyə əsasən, vergi ödəyicisinin VM-də göstərilən hallarda və qaydada müəyyən edilən vergini (o cümlədən cari vergi ödəmələrini) ödəmək vəzifəsi onun vergi öhdəliyi hesab olunur. 59-cu maddəyə əsasən, vergi və ya cari vergi ödəməsi VM ilə müəyyən edilmiş müddətdə ödənilmədikdə ödəmə müddətindən sonrakı hər bir ötmüş gün üçün vergi ödəyicisindən və ya vergi agentindən ödənilməmiş vergi və ya cari vergi ödəməsi məbləğinin 0,1%-i məbləğində faiz tutulur.

Suallarınızı redaksiyamızın ünvanına: AZ 1073, Bakı ş., Landau küç., 16 və ya s.musayeva@taxes.gov.az elektron poçt ünvanına göndərə bilərsiniz.

Əhali gəlirlərinin 70%-ni istehlak xərclərinə yönəldib

Cari ilin yanvar-oktyabr aylarında əhalinin hər nəfərinə düşən gəlirləri keçən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 4,1 faiz artaraq 3229,5 manat və ya orta hesabla ayda 322,9 manat təşkil etmişdir.

Bu dövr ərzində ölkə əhalisi tərəfindən əldə edilmiş 30,4 milyard manatlıq gəlirin 70%-i son istehlak

xərclərinə, 9,1%-i vergilər, sosial sığorta və könüllü üzvlük haqlarının, 2,7%-i kreditlər üzrə faizlərin ödənilməsinə sərf edilmiş, 18,2%-i isə yığıma yönəldilmişdir.

Bütün icbari və könüllü haqlar ödənildikdən sonra əhalinin sərməcamında 27,6 milyard manat həcmində və ya əvvəlki ildəkindən 6% çox vəsait qalmışdır.

Vergi ödəyicilərinin nəzərinə!

Hörmətli vergi ödəyiciləri!

Əmək müqaviləsinin bağlanması, ona dəyişiklik edilməsi və ya xitam verilməsi Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin elektron informasiya sistemində (www.e-gov.az, www.mlspp.gov.az) qeydiyyatdan keçirildikdən sonra hüquqi qüvvəyə minir. Bunun üçün işəgötürənlərin və ya onların nümayəndələrinin gücləndirilmiş elektron imzası, o cümlədən "ASAN İmza"sı olmalıdır.

Vergi ödəyiciləri "ASAN İmza" sertifikatını əldə etmək üçün "ASAN İmza" sim kartını Azərbaycanın hər üç mobil operatorundan 18 manat ödəməklə əldə edə və vergi ödəyicilərinə xidmət mərkəzlərinə yaxınlaşmaqla müvafiq sertifikatı ala bilərlər. Bundan sonra əmək müqavilələri elektron sistemə daxil edilir.

Vergilər Nazirliyi bildirir ki, işəgötürənlər tərəfindən əmək müqaviləsi (kontraktı) hüquqi qüvvəyə minmədən fiziki şəxslərin hər hansı işlərin (xidmətlərin) yerinə yetirilməsinə cəlb edilməsi Vergi Məcəlləsinin 58.10-cu, inzibati Xətalər Məcəlləsinin 53.1-ci və Cinayət Məcəlləsinin 162-1-ci maddələri ilə müəyyən edilmiş məsuliyyətə səbəb olur.

Nəzərinizə çatdırırıq ki, vergi ödəyicilərinə xidmət mərkəzlərinə müraciət etməklə, ödənişsiz qaydada əmək müqavilələrinizi elektron sistemə daxil edə bilərsiniz.

Əlavə məlumatı www.taxes.gov.az və www.e-gov.az saytlarından, vergi ödəyicilərinə xidmət mərkəzlərindən və "195" Çağrı Mərkəzindən əldə edə bilərsiniz.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI VERGİLƏR NAZİRLİYİ

Biznesin maliyyələşdirilməsinə beynəlxalq dəstək

Azərbaycanda Amerika Ticarət Palatası («AmCham») ölkəmizdə biznesin maliyyələşdirilməsinə öz dəstəyini artırmaq üçün müxtəlif layihələr həyata keçirməyi planlaşdırır. Palata sahibkarlıq sektoruna daha sərfəli şərtlərlə maliyyə vəsaitləri ayıran kredit təşkilatlarının fəaliyyətinin stimullaşdırılması, maliyyələşmənin mənbələrinin genişləndirilməsi, xarici şirkətlərin bu proseslərdə rolunun artırılması, kredit şərtlərinin təkmilləşdirilməsi və digər məsələlərlə bağlı təkliflər hazırlamağı planlaşdırır. «AmCham»-ın prezidenti İlqar Vəliyev bildirib ki, palata xarici şirkətləri Azərbaycan real sektorunun kreditləşməsinə təşviq etmək məqsədilə müxtəlif iqtisadi qurumlar və sahibkarların ictimai təşkilatları ilə əməkdaşlığı artırmaq niyyətindədir.

Qeyd olunub ki, biznes maraqlarını dəstəkləyən və təşviq edən özəl qeyri-kommeriya biznes assosiasiyası kimi «AmCam» 1996-cı ildən indiyədək Azərbaycan iqtisadiyyatının bütün bölmələrində fəaliyyət göstərən şirkətlərlə sıx əlaqələr qurub. Qurum Azərbaycanın maliyyə-bank, sığorta, vergi, gömrük, kredit, audit və digər sahələrində tərəfdaşları ilə birgə layihələrin təşkili və

həyata keçirilməsində fəal rol oynayır. Palatada təmsil olunan 260-dan artıq şirkətin Azərbaycan xarici investisiyalarda payı 80% təşkil edir. Azərbaycan iqtisadiyyatında baş verən dəyişikliklər, biznes mühitinin yaxşılaşması ilə bağlı yeni qəbul olunan qanunlar və digər mühüm sənədlər, yeni investisiya planları üzərində təhlil apararaq buna uyğun olaraq fəaliyyət planı müəyyənləşdirəcəkdir.

Palatanın Azərbaycan Sahibkarlar Təşkilatları Milli Konfederasiyası (ASK) ilə birgə əməkdaşlıq layihəsinə əsasən, «AmCham» kiçik və orta sahibkarlığa güzəştli kreditlərin verilməsini stimullaşdırmaq, bu sahəyə xarici investorları cəlb etmək niyyətindədir. ASK-ın layihə rəhbəri Zakir Nuriyev bildirib ki, birgə əməkdaşlıq çərçivəsində müştərilərə maliyyə institutları arasında dialoqun yaradılması, ölkədə mikro, kiçik və korporativ sektorlarda kreditləşməyə marağın artması diqqət mərkəzində olacaq. Əməkdaşlığa uyğun olaraq, özəl müəssisələrin inkişaf etdirilməsinə yardım mexanizminin təkmilləşdirilməsi, xüsusilə də kiçik və orta sahibkarlıq sektorunun maliyyə mənbələri əldə etmək imkanlarının artırılması nəzərdə tutulur.

Əməkdaşlığın digər prioritetləri sahibkarlıq sahəsinə inzibati maneələrin aradan qaldırılması, biznesə başlama prosedurlarının sadələşdirilməsi, lisenziyalaşdırma, icazələr və digər mülki islahatların həyata keçirilməsində ölkəmizə texniki yardım göstərilməsi olacaq. Qarşıdakı illərdə ölkəmizin qeyri-neft sektoruna xarici investisiyaların miqyasını daha da genişləndirmək məqsədilə sərmayəçilər üçün stimullaşdırıcı mexanizmlər üzrə təkliflər hazırlanır. Yeni sənədin hazırlanmasında «AmCham»-ın rəy və təklifləri də nəzərə alınacaq.

Amerika Ticarət Palatasının kreditləşmənin artırılması ilə bağlı təkliflərini Mərkəzi Bank (MB) və Maliyyə Nazirliyi (MN) də müsbət qarşılayıb. MN özəl sektorun və sahibkarlıq mühitinin yaxşılaşdırılmasına, kredit bazarının qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsinə, maliyyə qurumları ilə biznes arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsinə dəstək olacağını bildirib. MB isə özəl sektora bankların və kredit təşkilatlarının maliyyə yardımlarının artırılması üçün kredit və sığorta mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsini məqbul hesab edir.

E.CƏFƏRLİ

«E-hökumət» üzrə dünya reytingində Azərbaycanın mövqeyi yaxşılaşıb

Azərbaycanda «Elektron hökumət» layihəsi çərçivəsində təbiiq olunan ən müasir texnologiyalar dünyanın 2 mütəbər təşkilatı - Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB) və Beynəlxalq Telekomunikasiya İttifaqı (BTİ) tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. Avropa Bankının bu gündərdə açıqladığı «Transition Report 2014» adlı hesabatı əsasən, Azərbaycan informasiya və kommunikasiya sahəsinin inkişaf etdiyi yaxşı ölkələr qrupunda yer alıb. Sənəddə bildirilir ki, Azərbaycanda son illər İKT sahəsində həyata keçirilən mühüm layihələr elektron xidmətlərin təbiiqinin və əhatəsinin genişlənməsinə səbəb olub. 2011-ci ildə 40 dövlət qurumunun xidmətlərinin təqdim edildiyi «Elektron hökumət» portalının istifadəyə verilməsi ölkədə e-xidmətlərin genişlənməsinə, elektron ödənişlərin həyata keçirilməsinə əlverişli imkan yaradıb. Nəticədə dövlət qurumlarının fəaliyyətində şəffaflıq artıb, vətəndaşlarla dövlət orqanları arasında müasir və sivil münasibətlər formalaşmışdır.

Beynəlxalq Telekomunikasiya İttifaqının (BTİ) hazırladığı «İnformasiya cəmiyyətinin ölçülməsi» hesabatında isə Azərbaycan elektron xidmətlərin təbiiqinə görə MDB regionunda ən yaxşı mövqeyə malik ölkələrdən biri kimi dəyərləndirilib. Respublikamız dünya reytingində daha

bir pillə irəliləyərək 64-cü yerə yüksəlib və İKT-nin bözi indeksləri üzrə sürətli inkişaf edən 10 ölkə arasında yer alıb.

Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinin (RYTN) şöbə müdiri İsfəndiyar Əliyevin sözlərinə görə, dövlət orqanlarının «E-hökumət» portalına inteqrasiyası sürətlənib, elektron sənəd dövriyyəsi genişləni. Xidmətlərin «bir pəncərə» prinsipi əsasında təşkilinin təmin edilməsi məqsədilə www.e-gov.az vahid elektron hökumət portalının yaradılması dövlət orqanlarının bu sistemə inteqrasiyasının sürətlənməsinə təkan verib. Bu istiqamətdə ciddi tədbirlərdən biri elektron imza sisteminin istifadəyə verilməsidir. «E-imza»nın təbiiq artıq bütün dövlət qurumlarının elektron xidmətlər göstərməsinə baza yaradıb. «Elektron hökumət»-in təbiiq

biqi ölkəmizin iqtisadi-siyasi-sosial həyatında mühüm dönüş yaradıb və idarəetmə sisteminin təkmilləşməsinə təkan verib.

Dövlət orqanlarının fəaliyyətində şəffaflığın artırılması, dövlət-biznes münasibətlərinin yaxşılaşdırılması, elektron xidmətlər sayəsində vətəndaşların müdaxiləsinə daha operativ şəkildə baxılması «E-hökumət» çərçivəsində həyata keçirilən ciddi tədbirlərin nəticəsidir. Bunlarla yanaşı, dövlət orqanları tərəfindən əhaliyə bütün xidmətlərin vahid məkandan, daha keyfiyyətli və rahat həyata keçirilməsi məqsədilə Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin təsis edilməsi və bu qurumun nəzdində «ASAN xidmət» mərkəzlərinin fəaliyyətə başlaması mühüm təsiri göstərməkdədir.

Hazırda «Elektron hökumət»lə bağlı yeni dövlət proqramı hazırlanır və əsas hədəflər sırasındakı elektron xidmətlərin təkmilləşdirilməsi, dövlət orqanları arasında elektron informasiya dövriyyəsinin təmin edilməsi məqsədilə vahid sistemin işinin gücləndirilməsi, regionlarda əhalinin elektron xidmətlərdən istifadə imkanlarının artırılması, xidmətlər üzrə qiymətləndirmələrin ictimaiyyətə açıqlanması, maliyyə orqanlarının fəaliyyətində şəffaflığın artırılması, maliyyə nəzarətində informasiya texnologiyalarının təbiiq və elektron nəzarət sisteminin yaradılması müəyyən edilmişdir.

Proqramda dövlət orqanlarının fəaliyyətində ictimaiyyətin iştirakının genişləndirilməsi, əhaliyə xidmət göstərən dövlət orqanları tərəfindən vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə əməkdaşlıq şəbəkələrinin yaradılması da əsas tədbirlər sırasındadır. Dövlət orqanları tərəfindən «Açıq qapı» vətəndaş forumlarının keçirilməsi, ictimai maraq kəşf edən qərarların qəbul edilməsi prosesində ictimaiyyətin iştirakını genişləndirmək vasitəsi kimi internet səhifələrindən istifadə olunması da nəzərdə tutulur. Bu tədbirlər beynəlxalq hesabatlarda Azərbaycanın «E-hökumət»lə bağlı mövqeyinin daha da yaxşılaşmasına şərait yaradır.

ELBRUS

«Elektron hökumət» portalından istifadə asanlaşır

İnformasiya texnologiyalarının sürətli inkişaf etdiyi dövrdə ictimai həyatın bir sıra sahələri üzrə xidmətlər elektron və rəqəmsal mühtilə əvəz olunmuşdur. İnformasiya və texnologiyaların inkişafı sayəsində yaranan ictimai idarəetmə mexanizmi bu gün «Elektron hökumət» və ya qısaca olaraq «E-hökumət» kimi ifadə olunur. E-hökumət vətəndaş və elektron hökumət arasında əlaqələrin qarşılıqlı təbiiq anlayışına əsaslanaraq həyata keçirilən texnoloji prosesdir.

Azərbaycan Prezidentinin «Dövlət orqanları tərəfindən elektron xidmətlərin göstərilməsi üzrə bözi tədbirlər haqqında» 23 may 2011-ci il tarixli fərmanına uyğun olaraq yaradılmış «E-hökumət» dövlət qurumları tərəfindən əhaliyə xidmət baxımından yeni və sərfəli bir üsuldur, ilk növbədə insanların rahatlığına xidmət edir. «E-hökumət» layihəsi dövlət qurumları tərəfindən internet vasitəsilə göstərilən inzibati-sosial

xidmətlərdən istifadənin asanlaşdırılması, onların keyfiyyətinin artırılması, dövlətin inkişafında vətəndaşların bilavasitə iştirakı kimi məsələlərin həllini özündə birləşdirir.

Artıq Azərbaycan mobil «Elektron hökumət» platformasına keçidə hazırlaşır. Bu barədə Rabitə və Yüksək Texnologiyalar naziri Əli Abbasov Bakıda keçirilən «Elektron hökumətin qurulması problemləri» mövzusunda ilk elmi-praktik konfransda bildirib. Nazirin sözlərinə görə, söhbət vətəndaşın mobil proqram vasitəsilə mobil qurğulardan istifadə etməklə əldə edə biləcəyi xidmətlərin açılmasından gedir: «Bu gün artıq bir sıra xidmətlər mobil platformadan istifadə etməklə göstərilir və birinci plana e-Gov.3.0 kimi anlayışlar çıxır. Onun əsas məqsədi və vəzifəsi əhali və işgüzar dairələr üçün hökumətin elektron xidmətlərinin daha geniş imkanlar açmasıdır. Yəni söhbət ondan gedir ki, hər bir vətəndaş, yaxud şirkət elektron hökumət xidmətlərini müstəqil şəkildə formalaşdırma və həmin xidmətləri müəyyən

mənada kommersiya əsasında göstərə bilər».

Bu, öz növbəsində, elektron xidmətlərin kütləvi şəkildə yayılmasına kömək edir. Ə.Əbbasovun sözlərinə görə, gündəlikdə «SmartGov» adlanan platformanın təbiiq məqsədi də dayanır. Bu platforma idarəetmənin mərkəzi hakimiyyətdən əhaliyə yer-dəyişməsi prinsipi nəzərdə tutur. Yəni əhali dövlət idarəçiliyi sistemində iştirak edəcek və bu planda nazirlik elektron hökumətin yeni formatına - e-Gov.3.0-a keçilməsini elan etməyə hazırdır.

Nazir elektron imza istifadəçilərinin sayının dinamik artımını da qeyd edib. Bu gündəlik nazirliyin Sertifikatlaşdırma Mərkəzində təxminən 30 min e-imza verilib. Bundan başqa, Vergilər Nazirliyinin Sertifikatlaşdırma Mərkəzi tərəfindən 60 min e-imza sertifikatı verilib və həzrəti bu prosesə Azərbaycan Mərkəzi Bankı da qoşulub.

Fəxriyyə İKRAMQIZI

Yeni hesablar planı üzrə ikili yazılışların verilməsi

Xanbaba Quliyev,
Auditorlar Palatasının üzvü

Mühasibat uçotu haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq ictimai əhəmiyyətli qurumlar və kiçik sahibkarlıq subyektləri istisna olmaqla, digər kommersiya təşkilatları uçotu Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının tələbləri əsasında həyata keçirilməlidir. Bu standartlarda təsərrüfat subyektlərinə tövsiyə olunan yeni hesablar planı təqdim edilmişdir, belə ki, bu hesablar planı beynəlxalq sferada istifadə olunan tələblərə tam cavab verir. Kommersiya təşkilatları mühasibat uçotunun qurulmasında həmin hesablar planında göstərilən hesablardan istifadə etməli olurlar. Hətta kiçik sahibkarlıq subyektlərində də yeni hesablar planı əsasında ikili yazılışlar verilməsi yolu ilə uçotun qurulması istiqamətində düşünülməyə başlanmışlar və buna maraq göstərirlər.

Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının Tətbiqi üzrə Şərhlər və Təvsiyələrdə yeni hesablar planında verilən mühasibat hesablarında uçotu aparılan əməliyyatlar və ikili yazılışlar barədə ümumiləşmiş formada izahlar verilmişdir. Lakin müşahidələr göstərir ki, ikili yazılışların verilməsi istiqamətində mühasiblərin daha geniş tövsiyələrə ehtiyacı vardır. Əsasən də köhnə hesablar planı əsasında uçot quran mü-

hasiblərin yeni qaydaların tələblərinə uyğunlaşması düzgün həyata keçirilməlidir. Hazırda yeni hesablar planı ilə işləyən, lakin əvvəllər köhnə hesablar planı əsasında işini quran mühasiblər yenidən tətbiq etdikləri ikili yazılışları da özlərinin əvvəlki (köhnə) taktikalari əsasında həyata keçirirlər. Yəni sadəcə hesabların nömrələrini dəyişərək əməliyyatlara əvvəlki qaydada ikili yazılışlar verilməklə uçot aparılır. Lakin bütün əməliyyatlara eynilə əvvəlki üsulla ikili yazılış verilməməlidir. Çünki ikili yazılışların beynəlxalq taktikası tamamilə bizim istifadə etdiyimiz ənənəvi taktikadan çox fərqlidir.

İlk növbədə əvvəlki ənənə ilə ikili yazılışlara vaxtdan mühasiblər nəzəri cəhətdən yeni ikili yazılış taktikalari öyrənməlidirlər. Bunu maliyyə bərabərliyi düsturunun üzərində işləməklə öyrənmə bilirlər. Ən vacib olanı isə, ənənəvi taktikadan tamamilə imtina etməyə çalışmalıdırlar. Məsələn, əsas vəsaitin loğv edilməsi ilə əlaqədar yeni hesablar planı üzrə ikili yazılış vermək istəyən mühasib köhnə hesablar planında olan 47 №-li hesabın oxşarını yeni hesablar planında axtarır. Belə hesab yeni hesablar planında yoxdur, axtarılsa da, tapılmayacaq. Lakin öz köhnə əqədisi çərçivəsində yeni hesablar planında 47 №-li hesaba oxşayan bir hesabı tapmış kimi zənn edərək köhnə formada ikili yazılış verən mühasib səhv etmiş olur.

Misal göstərək:

İlkin dəyəri 1500 manat, yığılmış amortizasiya dəyəri 1000 manat olan avadanlıq istifadə olunduğu ərazidən birbaşa 800 manata satılmışdır. Bu əməliyyata ikili yazılış verək.

1. Köhnə hesablar planı ilə

Avadanlığın ilkin dəyəri uçotdan silinir	Dt 47 - Kt 01 = 1500 manat
Avadanlığın yığılmış amortizasiya dəyəri uçotdan silinir	Dt 02 - Kt 47 = 1000 manat
Avadanlığın satış dəyəri uçota alınır	Dt 62 - Kt 47 = 800 manat
Avadanlığın satışından yaranan mənfəət uçota alınır	Dt 47 - Kt 80 = 300 manat

2. Yeni hesablar planı ilə

Avadanlığın yığılmış amortizasiya dəyəri uçotdan silinir	Dt 112 - Kt 111 = 1000 manat
Avadanlığın qalıq dəyəri uçotdan silinir	Dt 731 - Kt 111 = 500 manat
Avadanlığın satış dəyəri uçota alınır	Dt 211 - Kt 611 = 800 manat
Avadanlığın satışından xərclər hesabının bağlanması	Dt 801 - Kt 731 = 500 manat
Avadanlığın satışından gəlir hesabının bağlanması	Dt 611 - Kt 801 = 800 manat

İkili yazılış taktikasındakı fərq açıq-əşkar görünür. Əgər yeni qayda ilə verilən ikili yazılış köhnə nöqtəyi-nəzərdən versək, zidd olan aşağıdakı mənzərə yaranacaq:

Avadanlığın yığılmış amortizasiya dəyəri uçotdan silinir	Dt 02 - Kt 01 = 1000 manat
Avadanlığın qalıq dəyəri uçotdan silinir	Dt 47 - Kt 01 = 500 manat
Avadanlığın satış dəyəri uçota alınır	Dt 62 - Kt 47 = 800 manat
Avadanlığın satışından xərclər hesabının bağlanması	Dt 80 - Kt 47 = 500 manat
Avadanlığın satışından gəlir hesabının bağlanması	Dt 47 - Kt 80 = 800 manat

Əlbəttə ki, ənənəvi qayda ilə ikili yazılış verən mühasiblər bu cür verilən ikili yazılış qəbul edə bilməzlər, amma onu da bilmək lazımdır ki, bu cür ikili yazılış taktikası beynəlxalq sferada tətbiq olunur, sadəcə olaraq yaradılan əlavə hesablarla daha məntiqli və informasiyaverici formada ikili yazılışların veril-

məsi istiqamətində biliklərin artırılması vacibdir.

Qəzetin növbəti saylarında yeni hesablar planının başdan başlayaraq bütün hesablarda aparılacaq əməliyyatlara ikili yazılışların verilməsi ilə bağlı tövsiyələrimizi sizə təqdim edəcəyik. **Ardı növbəti sayımızda**

vergi təqvim

DEKABR						
I	II	III	IV	V	VI	VII
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Qeyd: Verginin ödənilmə və bəyannamənin verilmə müddətinin sonuncu günü təqvimdə göy rənglə seçilmişdir. Həmin gün istirahət və ya bayram gününə düşdüüyü halda, növbəti iş gününə keçirilmişdir.

Ödənilən vergi:

22 dekabr - «(1-1)», «3», «4», «8», «10.1», «10.2» və «10.3».

«(1-1)» - Gəlir vergisi (xüsusi notariuslar üzrə): Xüsusi notariusların gəlir vergisi üzrə hesabat dövrü rübdür.

Xüsusi notariuslar tərəfindən hər ay ərzində aparılan notariat hərəkətlərinə, habelə notariat hərəkətləri ilə əlaqədar göstərilən xidmətlərə görə alınan haqlardan (xərclər nəzərə alınmadan) 10 faiz dərəcə ilə gəlir vergisi hesablanmalı, hesablanmış vergi məbləği isə növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə ödənilməlidir.

«3» - Əlavə dəyər vergisi: ƏDV üzrə hesabat dövrü təqvim ayı sayılır. ƏDV ödəyən vergi ödəyicisi ƏDV-nin bəyannaməsini hər hesabat dövrü üçün hesabat dövründən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq, qeydiyyatda olduğu vergi orqanına verir və vergini dövlət büdcəsinə ödəyir.

«4» - Aksiz vergisi: Aksizlər üzrə hesabat dövrü təqvim ayıdır. Aksizli mallar istehsal edildikdə hər hesabat dövrü üçün

vergi tutulan əməliyyatlar üzrə aksizlər hesabat dövründən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə ödənilməli və vergi orqanına bəyannamə verilməlidir.

«8» - Mədən vergisi: Mədən vergisi üzrə hesabat dövrü təqvim ayı sayılır. Mədən vergisinin ödəyicisi hesabat ayı üçün faydalı qazıntıların çıxarılıdığı aydan sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq vergini ödəyir və bəyannamə verir. Yerli əhəmiyyətli tikinti materialları üzrə mədən vergisi yerli (bələdiyyə) büdcəyə ödənilir və bələdiyyələr mədən vergisinin bəyannaməsi verilir. Yerli əhəmiyyətli tikinti materiallarına kərpic-kirəmit gilləri, tikinti qumları, çinçil xammalı aid edilir.

«10.1» - Muzdlu işlə əlaqədar ödəmə mənbəyində tutulan vergi: Muzdlu işləyən fiziki şəxslərə ödəmələr verən hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar muzdlu işləyən fiziki şəxslərin hesablanmış aylıq gəlirlinə gəlir vergisini hesabla-

malı və hesablanmış məbləği növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə ödəməlidirlər.

«10.2» - Siğorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə ödəmə mənbəyində tutulan vergi: Həyatın yığım siğortası və pensiya siğortası üzrə bağlanmış siğorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, siğorta haqları ödəyən siğortaçıları fiziki şəxslərin hesablanmış aylıq gəlirlinə gəlir vergisi hesablamalı və hesablanmış vergini növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə ödəməlidirlər.

«10.3» - Ödəmə mənbəyində tutulan digər vergilər: Hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar qeyri-dövlət pensiyaları və ödəmə mənbəyində vergiyə cəlb olunmalı digər ödəmələri verərək bu gəlirlərdən vergini tutmalı, tutulmuş məbləği gəlir ödənilmədiyi rübdən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə köçürməlidirlər.

Borclu vergi ödəyiciləri

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 73-cü maddəsinin I bəndinə əsasən, qanunla müəyyən edilmiş vergilər və başqa dövlət ödənişlərini tam həcmdə və vaxtında ödəmək hər kəsin borcudur.

Əksər vergi ödəyiciləri vergilərini müəyyən olunmuş müddətdə, müxtəlif səbəblərdən yaranmış vergi borclarını isə mümkün qədər tez ödəməyə çalışsalar da, bəzilərini qanunvericiliyin tə-

ləblərini pozaraq onların dövlət büdcəsinə vaxtında ödənilməsinə təmin etmirlər ki, bu da büdcəyə vergi daxilolmalarına mənfi təsir göstərir. Belə halların aradan qaldırılması üçün Vergilər Nazirliyinin Vergi borclarının alınması işinin təşkilatı idarəsi tərəfindən aparılan müəvəzzətli təhlillər əsasında, imkanı olmasına baxmayaraq, vergi borcunu ödəməkdən yayınan vergi ödəyicilərinə qarşı digər qanunamüvafiq tədbirlər görülməklə ya-

naşı, onların siyahısı həftədə bir dəfə «Vergilər» qəzetində dərc edilir və artan yekunla nazirliyin rəsmi veb-saytında yerləşdirilir. Borcunu ödəyən vergi ödəyicisinin adı siyahıdan çıxarılır.

Azərbaycanın ictimaiyyəte açılanmasını və bundan irəli gələ biləcək ciddi problemlərlə üzlənmək istəməyən vergi ödəyiciləri dövlət büdcəsinə borclarının lağ olunmasını təmin etməlidirlər.

SN	Vergi əvəzi	Vergi ödəyicisinin adı	Vergi ödəyicisinin qeydiyyatda olduğu rayon	Obyektin adı
1	BŞVD	Məhəmmədov Rüzvan Tahir oğlu	Bakı şəhəri Nəsimi rayonu	Obboy mağazası
2	BŞVD	"Panco" MDMC	Bakı şəhəri Nəsimi rayonu	Ofis
3	BŞVD	"Məşəl" fərnaxı	Bakı şəhəri Nəsimi rayonu	İcarə obyekt
4	BŞVD	"Bakı Ağac emalı" ASC	Bakı şəhəri Binəqədir rayonu	İcarə obyekt
5	BŞVD	Məmmədova Arzu Ebbir qız	Bakı şəhəri Nəsimi rayonu	Məğazası
6	BŞVD	Məhəmmədov Rəhil Muxtar oğlu	Bakı şəhəri Səbail rayonu	Süzəqinə mağazası
7	BŞVD	Əhmədov Vitaliy Əhmədoviç	Bakı şəhəri Səbail rayonu	Autoservis
8	BŞVD	"Ela" Kəpikintəssisi	Bakı şəhəri Səbail rayonu	Polimer sadi
9	BŞVD	"Pərvana" MDMC	Bakı şəhəri Yasamal rayonu	Ofis
10	BŞVD	"Orxan-2003" MDMC	Bakı şəhəri Nəsimi rayonu	Mişar daşı istehsalı və satışı
11	BŞVD	"B. Coşqun" istehsalat fərnaxı	Bakı şəhəri Nəsimi rayonu	"Boyat" kafesi
12	BŞVD	"Akqum" MDMC	Bakı şəhəri Nəsimi rayonu	Ofis
13	BŞVD	Əhmədov Nəqani Nəsey oğlu	Bakı şəhəri Nəsimi rayonu	İcarə obyekt
14	BŞVD	"Azələ" Beynəlxalq Həqiqət Fərnaxı	Bakı şəhəri Yasamal rayonu	Hüquqi xidmət
15	BŞVD	Cəfərov İlqar Arif oğlu	Bakı şəhəri Nəsimi rayonu	"Tərl" hoteli
16	BŞVD	"Qafqaz-2" fərnaxı	Bakı şəhəri Binəqədir rayonu	İcarə obyekt
17	BŞVD	"AL İsmiq" ASC	Bakı şəhəri Binəqədir rayonu	Ofis
18	BŞVD	Bakı Səyahət və Ekspedisiya Bürosu	Bakı şəhəri Səbail rayonu	Ofis
19	BŞVD	"Məqamotors" MDMC	Bakı şəhəri Nəsimi rayonu	Avtomobil təmiri xidməti və hissələrinin satışı mağazası
20	BŞVD	"Can Caqıan 09" MDMC	Bakı şəhəri Nəsimi rayonu	Sport mağazası
21	2 BVD	"Sənqayit (sən-i-beton-1)" ASC	Sənqayit şəhəri	İcarə obyekt
22	2 BVD	"Sənqayit-Sənqayit" ASC	Sənqayit şəhəri	İcarə obyekt
23	5 BVI	Adıgözlov Əldər Tahir oğlu	Salyan rayonu	Süzəqinə mağazası və kafe
24	6 BVI	Şahbazov Rəhil Yəhəllə oğlu	Cəlilabad rayonu	Mətbəxə məbləği mağazası
25	6 BVI	Bəqirov Rəhil Rəhil oğlu	Lerik rayonu	"Yaqılada" Turizm-İstirahət Mərkəzi
26	8 BVI	Sarıyev Tofiq Nəsey oğlu	İnçiq rayonu	Dəyər mağazası
27	9 BVI	Ucar Rayon Kooperativləri Cəmiyyəti	Ucar rayonu	İnzibati bina
28	11 BVD	"Aqro servis" MDMC	Şəkir rayonu	Aqrolaşdırıcı
29	12 BVD	"Göygöl-beton" MDMC	Gəncə şəhəri	Göygöl beton zavodu
30	12 BVD	"İnter-Pak" MDMC	Gəncə şəhəri	İstehsalat və icarə obyekt

Mehdi Babayev

«Professional MÜHASIB» jurnalının baş redaktoru, audit üzrə mütəxəssis

Audit

Komisiyon qaydada satış və onun ticarət obyektini üçün əhəmiyyəti

Hazırda ölkəmizdə sahibkarlıq fəaliyyəti çərçivəsində pörəkəndə və topdan satışla, yəni ticarətli məşğul olan kifayət qədər sayda təsərrüfat subyektləri vardır. Bu təsərrüfat subyektləri malsatınlardan malları hazır vəziyyətdə alır (əldə edir) və malın əldə etmə dəyərinin üzərində öz tədavi xərclərini və mənfəətlərini əlavə edərək müştərilərinə satırlar. Bütün ərzaq və qeyri-ərzaq, o cümlədən tikinti materialları və sənaye istehsal məhsullarını mağazalardan topdan və pörəkəndə formada satan hüquqi və fiziki şəxslər satışa çıxarmaq istədikləri malları əsasən alqı-satqı müqavilələri çərçivəsində əldə edirlər. Malların alqı-satqı müqavilələri ilə əldə edilməsi dedikdə, malların onların üzərində tam mülkiyyət hüququna malik olmaq şərti ilə əldə edilməsi başa düşülür və sonradan isə özünün xüsusi mali kimi satışı həyata keçirilir.

Lakin, satıcı-ticarət obyektləri malların onların üzərində mülkiyyət hüququna malik olmadan da əldə etməklə və sonradan müştərilərə təqdim edilməsi yolu ilə satış həyata keçirə bilər. Bunu komisiyon qaydada mal satışı kimi adlandırmaq olar və bu qaydada satış Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin müvafiq müddəalarının tələbləri əsasında həyata keçirilməlidir. Komisiyon qaydada malların satışının ticarət obyektini üçün böyük əhəmiyyəti vardır. Bunu aşağıdakı misal üzərində izah edək.

Məsələn, iki qaydada satış formasını göstərək.

1. Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olan istehsalçı şəxs istehsal etdiyi malı alqı-satqı müqaviləsi çərçivəsində 100 manata Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən digər sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olan ticarət obyektinə satır və ticarət obyektində də həmin mal müstəqil qiymət qoyularaq pörəkəndə formada 120 manata satılır. Bu halda istehsalçı şəxs 4 manat (100 x 4%), ticarət obyektinin isə 4,80 manat (120 x 4%) sadələşdirilmiş vergi öhdəliyi yaranır. Deməli, sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olan ticarət obyektinin vergi yükü 4,80 manat təşkil edir.

2. Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olan ticarət obyektinə malın 120 manata satışını ticarət obyektinə tapşırırsınız və bununla da mal sahibi alqı-satqı şəxsə iştirak etmək zərurətini öz üzərindən götürür. Ticarət obyektini isə istehsalçının mali üçün alıcı cəlb etmək və istehsalçının malının satışını 120 manata həyata keçirmək vəzifəsini öz üzərinə götürür və əvəzində satışın 20%-i həcmində müd tələb edir. Mağaza (faktiki satış) həyata keçirən ticarət obyektini satılan malın mülkiyyətçisi olmadan həmin malı öz adından 120 manata satsa da, bunu başqa şəxs (istehsalçının) tapşırığı ilə etmiş olur. Komisiya müqaviləsi məhz elə bir hüquqi əsasdır ki, komisiyonçuya (ticarət obyektinə) öz adından çıxış etməklə komitent (bizim misaldə istehsalçı şəxs) əmlakını özgən-

inləşdirmək hüququ verir. Burada istehsalçı 4,80 manat (120 x 4%), ticarət obyektində isə 0,96 (120 x 20%) x 4%) manat sadələşdirilmiş vergi öhdəliyi yaranır. Deməli, komisiyon qaydada mal satışı həyata keçirən ticarət obyektinin vergi yükü 0,96 manat təşkil etmiş olur (əvvəlki misaldakına nisbətən az vergi xərçə yaranır).

Komisiyon qaydada satışın əhəmiyyəti odur ki, ikinci əl kimi mal satışını həyata keçirən ticarət obyektinin dövrüvəsi barədə məlumatlar daha həqiqətə uyğundur və ticarət obyektini şifirdilmiş dövrüvələrə təqdim olunan hesabatların qınağına çevrilməyəcək. Həminin xərclərini, sənədləşmələrini həminin və risklərin azaldılması ilə nəticələnən satışın bu qaydası ticarət obyektinə daha sərfəlidir. Məsələn, mobil rabitəyə aid SİM-kartların satışından 4% vergi verməsi ticarət obyektinə sərf etmir, ona görə ki, SİM-kartların satışından ticarət obyektinə 2-3% gəlir verilir və bu, heç 4% sadələşdirilmiş vergini ödəməyə bəsləyir. Ancaq SİM-kartlar komisiya qaydasında əldə edilsəydi, ticarət obyektini ona verilən komisiya haqqının (hesablanan 2-3% müddət) 4%-i qədər vergi verməklə satış təşkil edərdi.

Ticarət obyektlərinin auditi zamanı hər iki qaydada satış əməliyyatları ilə rastlaşmaq olar. Lakin komisiyon qaydada satış fəaliyyətini, demək olar ki, çox az sayda ticarət obyektində görmək olar. Hər iki əməliyyat satış mənzərəsi yaratsa da, mahiyyəti tamamilə bir-birindən fərqlənən əməliyyatlardır.

Ardı növbəti sayımızda

beynəlxalq panoram

UEFA və 2016-cı il Avropa çempionatına cavabdeh olan şirkətlər vergidən azad edilə bilər

Fransa hökuməti UEFA və 2016-cı il Avropa çempionatının təşkilinə cavabdeh olan şirkətlərin vergilərini yüngülləşdirmək niyyətindədir. Hökumət, əlavə dəyər vergisi istisna olmaqla, bütün vergilərin, o cümlədən UEFA və onun fransız törəmə bölmələri üçün korporativ vergilərin ləğvinə hazırlaşır. Bildirilir ki, bu addımın atılması turnirin gətirəcəyi iqtisadi fay-

da ilə bağlıdır. Turnir 2016-cı il iyunun 10-dan iyulun 10-dək Fransanın 10 şəhərində keçiriləcək. Qiymətləndirməyə əsasən, 900 milyon avro gəlir gözlənilir. Bu qazancın böyük hissəsi televiziya yayımı hüquqlarının satışının payına düşəcək. UEFA güman edir ki, Avropa çempionatına 2,5 milyon azarkeş, o cümlədən xaricdən 1 milyon futbolsevər gələcək.

Yaponiya iqtisadiyyatı resessiya mərhələsinə daxil olub

Hakimiyyət bildirib ki, ölkənin ümumi daxili məhsulu (ÜDM) cari ilin üçüncü rübündə ötən ilin müvafiq dövrünün göstəricisi ilə müqayisədə 1,6%, ikinci rübdə isə 7,3% azalmışdır. Beləliklə, ölkə iqtisadiyyatı resessiya mərhələsinə daxil olmuşdur.

Cari ilin əvvəlki rübü ilə müqayisədə milli iqtisadiyyatın həcmi 0,4% azalıb. İkinci rübdəki 5% azalmadan sonra növbəti rübdə istehlakçıların fəallığı 0,4% artıb. Ekspertlərin əksəriyyəti ÜDM-in 1,5-2% artımını proqnozlaşdırdığı halda, üçüncü rübdəki azalma gözlənilməz olmuşdur.

Övvəl bəyan edilmişdi ki, bu göstəricilərdən asılı olaraq ölkənin baş naziri Sindzo Abe 2015-ci ilin oktyabrında istehlak vergisinin 8%-dən 10%-dək planlaşdırılmış yüksəldilməsinin təxirə salınması barədə qərar qəbul edəcək.

Cari ilin aprel ayından iyun ayınadək yapon iqtisadiyyatında 6,8% azalma olmuşdur ki, bu da 2011-ci ildə baş vermiş dağıdıcı sunami və zəlzələlərdən sonrakı dövrdə ən əhəmiyyətli göstəricidir. Bunun səbəbi bu il aprelin 1-dən alqı-satqı əməliyyatları üzrə vergi dərəcəsinin 5%-dən 8%-ə yüksəldilməsi fonunda istehlakçı tələbinin aşağı düşməsidir.

Qırğızıstanda təbii sərvətə vergi tətbiq ediləcək

Böyük məşin sahibləri və böyük ev tikənlər vergini daha çox məbləğdə ödəyəcəklər. Hələlik yeni verginin miqdarı və tətbiq olunmasının meyarları açıqlanmayıb.

Qeyd edək ki, bu vergi Rusiya və Qazaxıstanda artıq tətbiq olunur. Bütöncün gəlirlərini artırmağa soy göstərən Qırğızıstan hökuməti sərvət vergisinin tətbiqindən əlavə, 2015-ci ildə tütünə, spirtli içkilərə və yanacaq-sürtkü materiallarına aksiz vergisinin dərəcəsini artırmaq niyyətindədir.

«İnvestisiya dəyirmi masası» birliyinin məlumatına görə, Qırğızıstanda kölgə iqtisadiyyatının səviyyəsi ÜDM-in 39%-ni təşkil edir. Bunun 23,8%-i hüquqi şəxslərin, 15,2%-i fərdi sahibkarların payına düşür.

Qırğızıstanda yaşayış minimumu təqribən \$95, orta aylıq əməkhaqqı \$220 təşkil edir. Respublikada ən aşağı məaşi baliqçılar və baliqçılıq təşkilatı mütəxəssisləri (80 dollar), habelə kənd və meşə təsərrüfatı işçiləri (\$101) alır.

Yüksək məaşa alanlar isə maliyyəçilər (\$404), nəqliyyat və rabitə işçiləridir (orta hesabla \$305). Bütöncədən maliyyələşən təşkilatlarda ən az məaşa alanlar müəllimlər və tibb işçiləridir (\$135).

Xarici ölkələrin təcrübəsi

İsveç Krallığının vergi sistemi: fiziki şəxslərin gəlir vergisi

Vergi ödəyicisinin xalis məcmu gəlirindən (müzdü işdən və sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlir) aşağıdakı çıxılmalar tələb edilə bilər.

Vergi ödəyicisinin sabiq həyat yoldaşına aliment şəklində, dövrü qaydada ödədiyi məbləğləri gəlirdən çıxmaq hüququ var (ödənişləri qəbul edən şəxs üçün vergiyə cəlb edilən gəlir hesab edilir). Vergi ödəyicisinin evindən kənarada yaşayan övladlarının saxlanılması üçün dövrü ödənişlər gəlirdən çıxıla bilməz (ödənişləri qəbul edən şəxs üçün vergiyə cəlb edilən gəlir hesab edilmişdir).

Müzdü işdən gəlir əldə edən fiziki şəxslər üçün özəl pensiya sığortasına ödənişləri məcmu gəlirdən fərdi güzəşt şəklində çıxmaq hüququ verilir. Sığortaya ödənişləri vergi ödəyicisinin sığorta şəhadətnaməsi olduğu halda çıxıla bilər. Çıxılmanın maksimal məbləği 12 000 kronadır (1 krona = 0,104 manat) (2012 və 2013-cü illər üçün).

Vergi ödəyicisi olan fiziki şəxslər bəzi xidmətlərə görə ödədikləri məbləğləri gəlirlərindən çıxıla bilərlər. Çıxılan xidmət xərclərinə vergi ödəyicisinin evində və ya evi ilə əlaqədar təmizlik, yuma və ütüləmə, bişirmə və uşaqlara baxma xidmətlərinə görə xərclər aiddir. 2013-cü il yanvarın 1-dən vergi ödəyicisinin evində və ya onun evi ilə əlaqədar uşaqların ev tapşırıqlarına və digər məktəb işlərinə yardım xarakterli xidmətlərə görə xərclər gəlirdən çıxıla bilər. Xidmətlər müəssisə və ya sosial sığorta ödənişləri və ya xüsusi əməkhaqqı vergisinin ödəyicisi olan fiziki şəxs tərəfindən göstərilmişdir. 2008-ci il yanvarın 1-dən çıxılmalar müzdü işdən fayda kimi əldə edilən, yəni işgötürən tərəfindən ödənilən xidmətlərə də şamil edilir.

Vergi ödəyicisinə illik 50 000 kronadan artıq olmamaqla, ödənilmiş məbləğin 50%-ni çıxmaq hüququ verilir. 2009-cu il iyulun 1-dən etibarən vergi çıxılması xidmətlərə görə ödənişin edildiyi an həyata keçirilə bilər, yəni vergi ödəyicisi xidməti göstərən şəxsə vergi öhdəliyinin yalnız yarısını ödəyə bilər. Xidməti göstərən şəxs məbləğin digər yarısını sonradan vergi orqanlarından ala bilər. Yaşı 18-dən az olan fiziki şəxslərə çıxılma hüququ verilmir.

Çıxılma hüququndan faydalanmaq üçün vergi ödəyicisi xidmətlərə görə ödənişin edildiyi ildən

sonrakı ilin 2 may tarixində (2013-cü il üçün) vergi orqanlarına ərizə təqdim etməlidir.

2012-ci il yanvarın 1-dən fiziki şəxslər xeyriyyə və elmi təşkilatlara etdikləri ianələri gəlirlərindən qismən çıxıla bilərlər. Həmin təşkilatlar vergi administrasiyası tərəfindən təsdiq edilmiş və İsveçin, yaxud İsveçlə arasında məlumat mübadiləsi olan AİZ ölkəsinin rezidenti olmalıdır. Çıxılma il ərzində edilmiş ianələrin 25%-i həcmində ola bilər. Müzdü işçinin pensiya sığortasına ödənişləri tam həcmdə gəlirdən çıxıla bilər.

Qeyd edildiyi kimi, sahibkarlıq fəaliyyətindən vergiyə cəlb edilən gəlirin hesablanması eyni kateqoriyadan gəlirin hər bir mənbəyi üzrə ayrılıqda aparılır.

Vergi ödəyicisinin hər bir mənbə üzrə fəaliyyət növlərindən gəlirləri cəmlənir və bir fəaliyyət üzrə zərər eyni mənbədən digər fəaliyyət üzrə mənfəət hesabına silinir. Bir mənbə üzrə zərər digər mənbə üzrə mənfəət hesabına silinə bilməz. Zərər eyni mənbədən gələcək mənfəət hesabına silinməyə üçün qeyri-müəyyən müddətə növbəti dövrlərə keçirilə bilər. Bəzi hallarda, fəaliyyətin ilk 5 ili ərzində bir sahibkarlıq fəaliyyəti gəliri mənbəyindən yaranan zərər digər sahibkarlıq fəaliyyəti gəliri mənbəyindən və ya müzdü iş gəliri mənbəyindən mənfəətə əvəzləndirilə bilər. Belə əvəzləndirmənin maksimal həddi illik 100 000 kronadan artıq olmamalıdır.

Əvvəllər mənfəət hesabına yaradılmış ehtiyat (profit periodizasiya rezervə) zərərin əvvəlki dövrlərə keçirilməsinə imkan yaradır. Müzdü işdən gəlir və kapital gə-

lirləri kateqoriyaları hər biri yalnız bir gəlir mənbəyi yaratdığına görə bu kateqoriyalardan yaranmış zərər cari ildə eyni kateqoriya üzrə digər gəlirlər hesabına silinə bilər. Qalıq zərər gələcək dövrlərə keçirilə bilər.

Banklar tərəfindən fiziki şəxslərə ödənilən faizlər və müəssisələr tərəfindən fiziki şəxs olan səhmdarlara ödənilən dividendlər ödəmə mənbəyində 30% dərəcə ilə ilkin vergiyə cəlb edilir.

Vergi ili, adətən, təqvim ili hesab edilir.

Müzdü işdən və sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlirlər üzrə dövlət və bələdiyyə gəlir vergilərinin qiymətləndirilməsini əks etdirən ümumi vergi bəyannaməsi qiymətləndirmə ilinin 2 may tarixində təqdim edilməlidir. Vergi ödəyicisinə onun vergi orqanlarına məlum olan gəlirlərini əks etdirən ilkin gəlir vergisi bəyannaməsi göndərilir. Vergi ödəyicisi ilkin bəyannamə üzərində düzəlişlər etdikdən sonra onu vergi orqanlarına təqdim edə bilər.

Vergiyə cəlb olunan gəlirin ödəmə mənbəyində vergitutma obyektli olmayan hissəsi əvvəlcədən qiymətləndirmə sistemi ilə vergiyə cəlb edilir. Vergi il ərzində cari ödənişlər vasitəsilə toplanır. Cari ödənişlərin cəmi əvvəlki ildə ödənilmiş yekun verginin 110%-nə, yaxud ögər əvvəlki ilin yekun vergi öhdəliyi həmin il üçün ödənilmiş cari ödənişlərin həcmindən az olarsa 105%-nə bərabərdir.

Yekun qiymətləndirmə - qiymətləndirmə ilinin dekabr ayında həyata keçirilir. Ödəmə mənbəyində tutulmuş vergi və cari ödənişlər yekun vergi öhdəliyinin hesablanması nəzərə alınır.

Rubrika üçün materialları Vergi siyasəti və strateji araşdırmalar Baş İdarəsi təqdim edib

krossvard

Yuxarıdan aşağı:

1. «San-Fransiskonun küçələri» və «Ququ quşunun yuvası üstündən uçarkən» filmləri ilə məşhurlaşmış, iki dəfə «Oskar» mükafatına layiq görülmüş ABŞ kinoaktyoru və prodüseri; 2. Əyləncəli xarakter daşıyan, titr və fonqramla müşayiət olunan mahnıların qeyri-peşkar ifası üçün nəzərdə tutulan məişət texnikası; 3. Vahə, səhrada su və yaşılıq olan yer; 4. Əlcəzairdə iri şəhər; 5. Azərbaycan muğamlarının, xüsusilə «Segah» instrumental muğamının gözəl ifaçılarından biri. Kamaçça ifaçısı, Azərbaycanın Əməkdar artisti; 6. «Ögey ana» (1958) filmində İsmayıl obrazını canlandıran Azərbaycan aktyoru və rejissoru; 9. Uzaq Şorqda çay; 13. Bir xarici ölkəyə daxil olmaq, orada yaşamaq, yaxud oradan getmək

üçün xarici pasportda edilən xüsusi qeyd, rəsmi icazə; 15. Əllə toxunan dekorativ təsviri sənətin bir növü, konkret süjetli birtərəfli xalça (qobelen); 16. Müxtəlif maddələrin hazırlanmasında geniş tətbiq olunan və elektrotexnikada izolyasiya materialı kimi istifadə edilən vulkanizə edilmiş rezin qatışıqlarından alınan bərk maddə; 17. Azərbaycanın saz ustası; 18. Kimyəvi element; 20. Ərəbistan yarımadasının cənubunda dövlət; 21. Canavar cinsinə aid heyvan yarımnövü.

Soldan sağa:

1. Doktorluq dissertasiyası hazırlamaq üçün bir elmi idarəyə təhkim olunmuş alim; 5. Hökmdarlıq rəmzi olaraq padşahların başlarına qoyduqları, qızıl və cavahiratla bəzədil-

miş xüsusi geyim; 7. SSRİ-də istehsal olunmuş lampalı televizor markası; 8. Üç və ya dörd tabordan ibarət hərbi birlik; 10. Gələcək qastrollar, tamaşalar, konsertlər haqqında qısa elan; 11. Kaliforniyada şəhər (ABŞ); 12. Çox qədimdən Şərqi ölkələrinde becərilən və istifadə olunan, xalq təbabətində xüsusi yer tutan qiymətli meyvə. Azərbaycan da çoxlu növü yetişir; 14. Treskakimilər dəstəsinin treskalar fəsiləsinə aid balıq növü; 19. Osmanlı sultanı; 21. Yumru dərman dənələri; 22. Altay incasında Nuh peyğəmbərə bənzər xüsusiyyətlər daşıyan şəxs; 23. Arizonada şəhər (ABŞ); 24. Quranın 95-ci surəsi; 25. Mezozoy sürünənlərinin nosli kəsilmiş yarımsinfinə aid dəstə və onun bir nümayəndəsi.

Tərtib etdi: Rafael

Qazetimizin ötən nömrəsində getmiş krossvordun cavabları:

Yuxarıdan aşağı: 1.Duplet; 2.Randevu; 3.İrkut; 4.İmirli; 5.Timor; 6.Fleyta; 9.Ozon; 13.Nəfis; 15.Pakkard; 16.Omofon; 17.Ankara; 18.Litium; 20.Qoboy; 21.Trave.

Soldan sağa: 1.Darvinizm; 5.Tuf; 7.Pinokkio; 8.Amme; 10.Elert (Lui); 11.Lazaret; 12.Durna; 14.Anapa; 19.Meqafon; 21.Taksi; 22.Feba; 23.Kavasaki; 24.Ney; 25.Prazeodim.

idman

Parisdə Azərbaycan və Fransa güləşçilərinin yoldaşlıq görüşü keçirilib

Dekabrın 4-də Parisin qış sirkində keçirilən görüşün tamaşaçıları arasında Azərbaycanın birinci xanımı, ilk Avropa Oyunlarının Təşkilat Komitəsinin sədri Mehriban Əliyeva ilə yanaşı, yoldaşlıq görüşünü izləyənlər arasında Fransanın idman üzrə dövlət katibi Tiyeri Brayar, Beynəlxalq Güləş Federasiyasının prezidenti Nenad Laloviç, Fransa hökumətinin, parlamentinin üzvləri, idman ictimaiyyətinin nümayəndələri də olub.

Parisin qış sirkinin fəsadında güləş üzrə Azərbaycan və Fransa komandaları arasında yoldaşlıq görüşündən, ölkəmizin id-

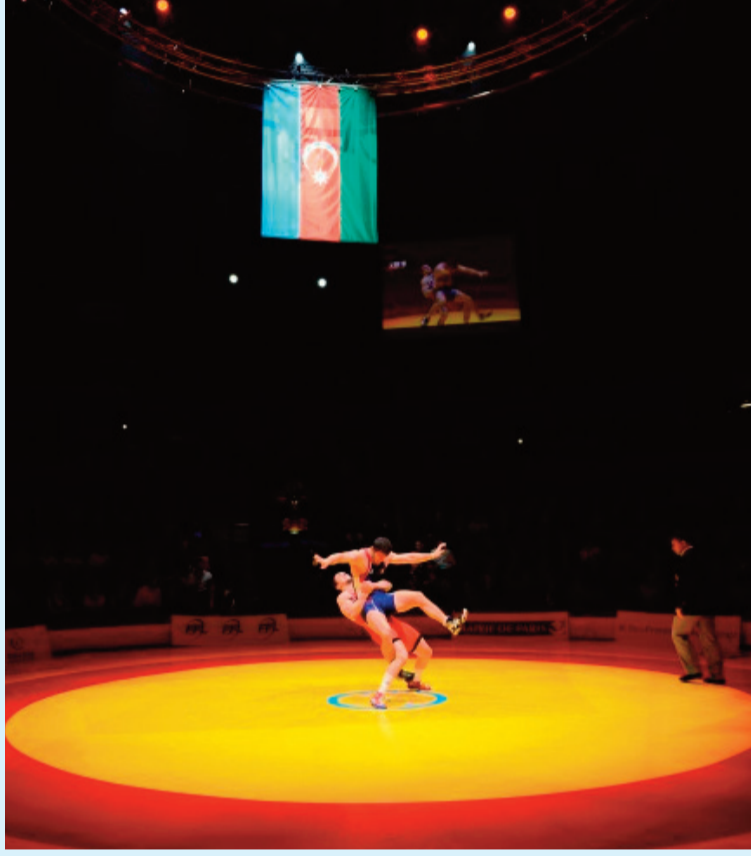
man heyatından, gələn il Bakıda keçiriləcək ilk Avropa Oyunlarından bəhs edən məlumat tabloları yerləşdirilmişdi.

Yarışların açılış mərasimi Azərbaycanın və Fransanın dövlət himnlərinin səslənməsi ilə başlayıb.

Olimpiya test turniri adlandırılan bu yoldaşlıq görüşünün açılış mərasimində Azərbaycan Dövlət rəqs ansamblı nümunəvi proqramla çıxış edib.

Sonra Azərbaycanın idman nailiyyətləri, ilk Avropa Oyunlarına hazırlıq işlərinin gedişindən bəhs edən film nümayiş olunub.

Təqribən 1600 tamaşaçının izlədiyi görüşdə yunan-Roma, sərbəst və qadın

gülişi üzrə 10 çəki dərəcəsində yarışlar keçirilib. Gərgin idman mübarizəsi şəraitində keçən yarışda Azərbaycan komandası elə ilk dəqiqələrdən üstünlüyü ələ alıb. Böyük tarixi və ənənələri olan Azərbaycan güləşinin yetirmələri ölkəmizin idman şöhrətini bu yoldaşlıq görüşündə də layiqincə qorudular. Azərbaycan komandası rəqibinə 9:1 hesabı ilə qalib gəlib.

Onu da deyək ki, Azərbaycan və Fransa güləş-

çilərinin yoldaşlıq görüşünün keçirilməsi bu ilin may ayında Azərbaycan Güləş Federasiyasının prezidenti Fazil Məmmədovun Fransa Güləş Federasiyasının prezidenti Alən Bertolonla Parisdə keçirilən görüşündə razılaşırdı.

Oyunlar başa çatdıqdan sonra Azərbaycan və Fransa güləşçilərinin yoldaşlıq görüşü münasibətilə ziyafət təşkil olunub. Ziyafətdə çıxış edən Fransa Güləş Federasiyasının prezidenti Alən Bertolon mərasimdə iştirakına və tədbirin təşkilinə verdiyi dəstəyə görə Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevaya təşəkkür edib. Alən Bertolon hər iki ölkə gül-

ləşçilərini göstərdikləri əzmkarlığa görə təbrik edərək Azərbaycan idmançılarının dünya reyting cədvəllərində həmişə yüksək pillələrdə dayandığını vurğulayıb. Fransa Güləş Federasiyasının prezidenti gələn il Bakıda keçiriləcək ilk Avropa Oyunlarında idmanın güləş növünün yüksək səviyyədə təmsil olunacağına əminliyini bildirib.

Azərbaycan Güləş Federasiyasının prezidenti Fazil Məmmədov isə ölkəmizdə güclü idman ənənələrinin olduğunu, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə böyük idman infrastrukturunun yaradıldığını, respublikamızın Olimpiya hərəkatın-

da fəal iştirak etdiyini diqqətə çatdırıb. Fazil Məmmədov gələn il ölkəmizin ev sahibliyi edəcəyi ilk Avropa Oyunlarının yüksək səviyyədə keçirilməsi üçün ciddi hazırlıq işlərinin görüldüyünü vurğulayıb.

Mərasimdə ölkəmizdə idmanın, o cümlədən güləşin inkişafından bəhs edən film nümayiş etdirilib.

Sonda Beynəlxalq Güləş Federasiyası ilə «ATA Holding» ASC arasında əməkdaşlığa dair protokol imzalanıb.

Mərasimdə Azərbaycanın incəsənət ustaları maraqlı konsert proqramı ilə çıxış ediblər.

AzərTAC

Dünya Kuboku başa çatdı

Londona velosiped idmanının trek növü üzrə Dünya Kubokunun 2-ci mərhələsi başa çatıb. Planetin 38 ölkəsindən olan idmançıların mübarizə apardığı yarışda Azərbaycan 3 velosipedçi ilə təmsil olunub. Mübarizəyə ilk olaraq Yelena Pavluxina qoşulub. O, 10 km məsafəyə skretç yarışında çıxış edib və Dünya Kubokunu 16-cı pillədə bitirib.

2-ci yarış günü təmsilçilərimizdən mübarizəyə ilk olaraq 200 metr məsafəyə sprint yarışında çıxış edən Olqa İsmayılova qoşulub. O, təsnifat mərhələsində 11.260 saniyə göstəriciyə imza atmaqla 40 iştirakçı arasında 13-cü olub və bununla da 1/16 finala vəsiqə qazanıb.

1/8 finala vəsiqə uğrunda Olqa İsmayılova yerli idmançı, təsnifat mərhələsini 11.245 saniyə göstərici ilə 12-ci yerdə başa vuran Viktoriya Uilyamsonla mübarizə aparıb. Yerli publikanın ingilis idmançıya böyük dəstəyinə baxmayaraq, velosipedçimiz rəqibini qabaqlamaqla finiş xəttini birinci keçib və 1/8 finala çıxıb. Lakin növbəti mərhələdə Olqa İsmayılova istənilən nəticəni qazana bilməyib və sprintdə çıxışı 12-ci yerdə bitirib.

Kişilər arasında keyrin yarışında çıxış edən Sergey Omelçenko ilk mərhələ çərçivəsində öz yarımqrupunda 6 idmançı arasında 2-ci nəticə göstərərək və yarımfinala çıxmaq üçün təsəlliverici yürüşdə iştirak edib.

Amma bu dəfə də idmançımız finiş 2-ci keçib və Dünya Kubokunu 13-cü pillədə başa vurub. 2-ci yarış günü idmançılarımızdan son olaraq Yelena Pavluxina çıxış edib - o, 20 km məsafəyə xalla qrup ötürməsində mübarizə aparıb. Velosipedçimiz 80 dövrəlik yürüşdə 3 xal toplamaqla yekunda 24 idmançı arasında 14-cü yeri tutub.

Son yarış günü təmsilçilərimizdən yalnız biri - Olqa İsmayılova çıxış edib. Keyrin növündə mübarizə aparən idmançımız ilk mərhələdə 5 velosipedçi arasında 3-cü olub və yarımfinala çıxmaq üçün təsəlliverici yürüşdə iştirak edib. Burada isə Olqa İsmayılova Polşa və İspaniya nümayəndələrini qabaqlamaqla yarımfinala vəsiqə qazanıb. Amma finala çıxmaq üçün 6 nəfər arasında ilk üçlüyə düşmək mümkün olmayıb və yekunda Dünya Kubokunu 25 nəfər arasında 11-ci pillədə bitirib.

Dünya Kubokunun ilk 2 mərhələsindən sonra ümumi nəticələrə gəlincə, yığma komanda üzvlərimiz dünya reytingində mövqelərini bir qədər də yaxşılaşdırıblar. Belə ki, kişilər arasında keyrin yarışında çıxış edən Sergey Omelçenko

mötəbər yarışın Meksika və İngiltərədə keçirilən mərhələlərində iştirak etmiş 43 idmançı arasında 8-ci yerdədir. Olqa İsmayılova gəlincə, o, 200 metr məsafəyə sprint növündə 45 velosipedçi arasında 10-cu, keyrinde isə 21-cidir. Bu isə adları çəkilən hər iki velosipedçimizə gələn ilin fevralında Fransada keçiriləcək dünya çempionatında iştirak hüququ verir. Yeri gəlmişkən, yığmamızın digər üzvü, Dünya Kubokunda skretç və xalla qrup ötürməsində yarışan Yelena Pavluxina da mundialda iştirak hüququ əldə edib.

Dünya çempionatından öncə isə velosipedçilərimiz yanvarın 16-18-də Kolumbiyada Dünya Kubokunun sonuncu - 3-cü mərhələsində iştirak edəcəklər.

Velosipedçilərimizin peşəkarlıq səviyyəsi gündən-günə artır

Londona velosiped idmanının trek növü üzrə keçirilən Dünya Kuboku yarışlarını izləmək üçün İngiltərə paytaxtında olan Azərbaycan Velosiped İdmanı Federasiyasının vitse-prezidenti Sahib Ələkbərov bir sıra işgüzar görüşlər də keçirib.

Beynəlxalq Velosipedçilər İttifaqının trek üzrə koordinatoru Gill Peruzzi ilə görüşdə yaxın gələcəkdə Azərbaycanda inşa olunacaq velodromla bağlı məsələlər müzakirə olunub. Beynəlxalq Velosipedçilər İttifaqının (UCI) prezidenti Brayn Kuksonla görüşdə isə federasiya rəsmisi cənab Kuksona Azərbaycanda son illər velosiped idmanının inkişafı ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlər barədə məlumat verib. Qeyd edilib ki, ölkəmizdə idmana göstərilən dövlət qayğısı və beynəlxalq idman qurumları ilə sıx əməkdaşlıq nəticəsində həm idmanın bu növünün infrastrukturunu yaxşılaşdırıb, həm də Azərbaycan velosipedçilərinin peşəkarlıq səviyyəsi gündən-günə artır.

Sahib Ələkbərov artıq Azərbaycanda dağ velosiped idmanı parkı-

nın tikintisinin başa çatdığını, BMX stadionunun inşasının isə yekunlaşmaq üzrə olduğunu bildirərək, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin göstərişi ilə gələn il Bakıda dünya standartlarına tam cavab verən qapalı velodromun tikintisinə başlanılacağını da nəzərdə tutduğunu deyib. «Bakı-2015» ilk Avropa Oyunlarının proqramına daxil edilmiş velosiped yarışlarına hazırlıq işlərinin yekunlaşmaq üzrə olduğunu deyən federasiya rəsmisi Beynəlxalq Velosipedçilər İttifaqının prezidenti bu yarışları izləmək üçün Azərbaycana dəvət edib. Dəvət üçün minnətdarlığını bildiren UCI prezidenti tarixdə ilk dəfə keçiriləcək Avropa Oyunlarını izləməkdən məmnun olacağını söyləyərək Azərbaycanda idmana göstərilən dövlət qayğısını yüksək dəyərləndirib. O, Azərbaycan Velosiped İdmanı Federasiyasının da son illər aktivliyi ilə seçildiyini vurğulayaraq, velosiped idmanının inkişafı üçün ölkəmizə hər cür dəstək göstərməyə hazır olduğunu bildirib.

mozaika

Bakteriyalarda yaddaş qurğusu

texnologiya

ABŞ-in Massachusetts Texnologiya İnstitutunun mütəxəssisləri eksperiment zamanı bağırsağ çöpünün genomuna informasiya yazaraq, bakteriyaları yaddaş qurğusuna çeviriblər. Dəyişdirilən bakteriyaları kəndən təsirin gücünü və müddətini yaddaş saxlayır.

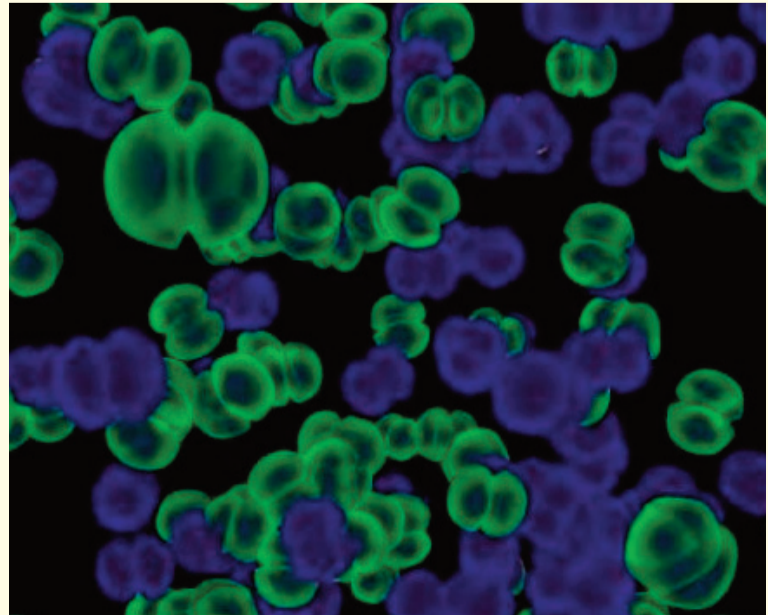
Bu sahədə ilk sınaqlar uğurla keçsə də, alimlər istənilən effektivliyə nail olmayıblar. Səmərlilik problemini yaddaşın buna bənzər sisteminin köməyi ilə həll edə bilərlər.

Alimlər bakteriyaların DNT-sini modifikasiya edən və hüceyrənin genomuna lazımi informasiya parçası daxil edən «genom maqnitofonu» yaradıblar. Onu aktivləşdirmək üçün bakteriyaya genlərin ardıcılığı ilə çoxsaylı manipulyasiya apar-

mağa imkan verən ferment - rekombinaza yeridilib. Yazılan informasiyanı bakteriyaların yaddaşından silmək olar. Alimlər bildirirlər ki, bağırsağ çöpündə məlumatın saxlanması müddə-

ti günlər və həftələrlə davam edə bilər.

Bu təcrübədən əlverişsiz rəyonda ekoloji vəziyyətin qiymətləndirilməsi zamanı istifadə oluna bilər.

«Azərbaycandan yeddi səda»

madaniyyət

Vyanada fəaliyyət göstərən Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin təşəbbüsü və dəstəyi ilə bu şəhərin ən tanınmış caz məkanı sayılan «Porgy & Bess» klubunda Azərbaycanın məşhur caz sənətçisi, saksofon ifaçısı Rain Sultanovun «Azərbaycandan yeddi səda» adlı solo layihəsinin təqdimatı olub.

«Porgy & Bess» layihə meneceri Naima Maziç musiqiçiləri təqdim edərkən qeyd edib ki, Vyananın ən tanınmış caz məkanı olan bu klub daim qeyri-adi ifaçılıq qabiliyyətinə malik musiqiçilərlə əməkdaşlıqda maraqlıdır və onlar Azərbaycan caz sənətini cazsevərlərə təqdim etməkdən məmnundurlar. O, bu konsertin baş tutmasında göstərdiyi əməkdaşlıq və dəstəyə görə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinə təşəkkür edib.

Layihə barəsində məlumat verən R.Sultanov Azərbaycanın dünyanın ən gözəl təbiətə malik ölkələrin-

dən biri olduğunu deyib. O qeyd edib ki, daim əsrarəngiz təbiətə malik ölkəsinin bütün bu gözəlliklərini musiqinin dili ilə tərənnüm etmək arzusunda olub. Bu ideyanı musiqiçi dostları ilə bölüşüb və onlar Azərbaycanı bölgə-bölgə, diyar-diyar gəzərək, Azərbaycan təbiətindən ilham alaraq yeddi musiqi əsərini ərsəyə gətiriblər. O qeyd edib ki, hər biri Azərbaycanın müxtəlif bölgəsində bəstələnən əsərin öz tarixçəsi var və hər biri Azərbaycan təbiətinin fərqli bir mövzusunda həsr olunub.

Konsertdə Rain Sultanov Elçin Şirinov (piano), Aleksey Miltix (çello), Yasuhito Mōri (kontrabass), Peter Nilsson (zərb alətləri) müşayiət ediblər.

Qeyd edək ki, «Azərbaycandan yeddi səda» layihəsi 2013-cü ilin noyabrında Norveçdə «Rainbow» studiyasında diskə yazılsa da, layihənin tamaşaçılar qarşısında ilk təqdimatı Vyanada baş tutan konsertdə olub.

Müdrüklər deyib ki...

Bir millət savaş meydanlarında nə qədər parlaq zəfərlər əldə edərsə-etsin, o zəfərlərin davamlı nəticə verməsi ancaq maarif ordusu ilə mümkündür. M.K.Atatürk (1881-1938)

